

FOKUS 2018

Etterretningstjenestens vurdering av
aktuelle sikkerhetsutfordringer

Etterretningstjenestens rapport «Fokus»

Etterretningstjenestens rapport «Fokus» 2018

Etterretningstjenestens rapport «Fokus» er én av fire trussel- og risikovurderinger som utgis årlig. De øvrige tre gis ut av Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB).

Etterretningstjenesten (E-tjenesten) er Norges utenlandsetterretningstjeneste. Tjenesten er underlagt forsvarssjefen, men arbeidet er ikke avgrenset til militære problemstillinger. E-tjenestens hovedoppgaver er å varsle om ytre trusler mot Norge og prioriterte norske interesser, støtte Forsvaret og forsvarsallianser Norge deltar i, samt understøtte politiske beslutningsprosesser med informasjon av spesiell interesse for norsk utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik. I årets vurdering «Fokus 2018» gir E-tjenesten sin analyse av status og forventet utvikling innenfor geografiske og tematiske områder som tjenesten vurderer som særlig relevant for norsk sikkerhet og nasjonale interesser. Etterretningsvurderingen har en tidshorisont på ett år, og utgis i første kvartal.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er Norges fagmyndighet for forebyggende nasjonal sikkerhet. NSM gir råd om og fører tilsyn med blant annet sikring av informasjon, objekter og infrastruktur av nasjonal betydning. Videre har NSM et nasjonalt ansvar for å detektere, varsle og koordinere håndtering av alvorlige IKT-angrep. I rapporten «Risiko 2018» vurderer NSM risikoen for at samfunnet skal rammes av spionasje, sabotasje, terror og andre alvorlige handlinger. Vurderingen utgis i første kvartal.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) skal ha oversikt over risiko og sårbarhet i samfunnet. DSB har utgitt scenarioanalyser siden 2011.¹ Analysene omhandler risiko knyttet til katastrofale hendelser som kan ramme det norske samfunnet og som det bør være forberedt på å møte. Analysene omfatter både naturhendelser, store ulykker og tilsiktede handlinger. De har en lengre tidshorisont enn de årlige vurderingene til de øvrige tre etatene.

Politiets sikkerhetstjenestes (PST) primære ansvar er å forebygge og etterforske straffbare handlinger mot rikets sikkerhet. PSTs årlige trusselvurdering omhandler forhold fortrinnsvis i Norge som kan påvirke norsk sikkerhet og skade nasjonale interesser i det kommende året. Blant disse er trusler fra statlige aktører i form av utenlandske etterretningstjenester, aktuelle etterretningsmål og tjenestenenes operasjonsmønster i Norge. Vurderingene tar også for seg trusler fra ikke-statlige aktører, og da særlig trusler om politisk motivert vold fra ekstreme grupper eller enkeltpersoner. Analysen har en tidshorisont på ett år, og utgis i første kvartal.

¹ DSBs scenarioanalyser het t.o.m. 2015 «Nasjonalt risikobilde». F.o.m. 2016 er navnet endret til «Krisescenarioer – analyser av alvorlige hendelser som kan ramme Norge».

06 Generaløyntnant Morten Haga Lunde

08 **RUSSLAND**

- 10 Sammendrag
12 **Innenriks**
13 Myndighetene styrker den interne kontrollen
13 Langsiktige økonomiske utfordringer består
16 **Arktis**
17 Russland ønsker lederrolle og kontroll
18 **Utenriks**
19 Fortsatt vanskelig forhold til Vesten
19 Russlands innflytelse i Midtøsten er økende
19 Nærområdene fremdeles viktigst for Moskva
24 **Militært**
20 Mot en ny militær normaltilstand i Norges nærområder
21 Militærmakt spiller en stadig viktigere rolle i russisk utenrikspolitikk
22 Forsvarsøkonomien under press, men moderniseringen fortsetter

26 **DET DIGITALE ROMMET**

- 28 Sammendrag
30 Opptrapping i russisk påvirkningsaktivitet
30 Vedvarende etterretningsaktivitet mot Norge
30 Fortsatt utvikling av kapasiteter for digital sabotasje

34 **MIDTØSTEN OG AFRIKA**

- 36 Sammendrag
38 **Midtøsten**
39 ISILs statsprosjekt er knust
39 Underliggende konflikter kommer igjen til overflaten i Syria og Irak
41 Konflikten mellom Iran og Saudi-Arabia øker i intensitet
44 **Afrika**
45 Ikke-statlige aktører styrker seg i Nord-Afrika og Sahel

48 **INTERNASJONAL TERRORISME**

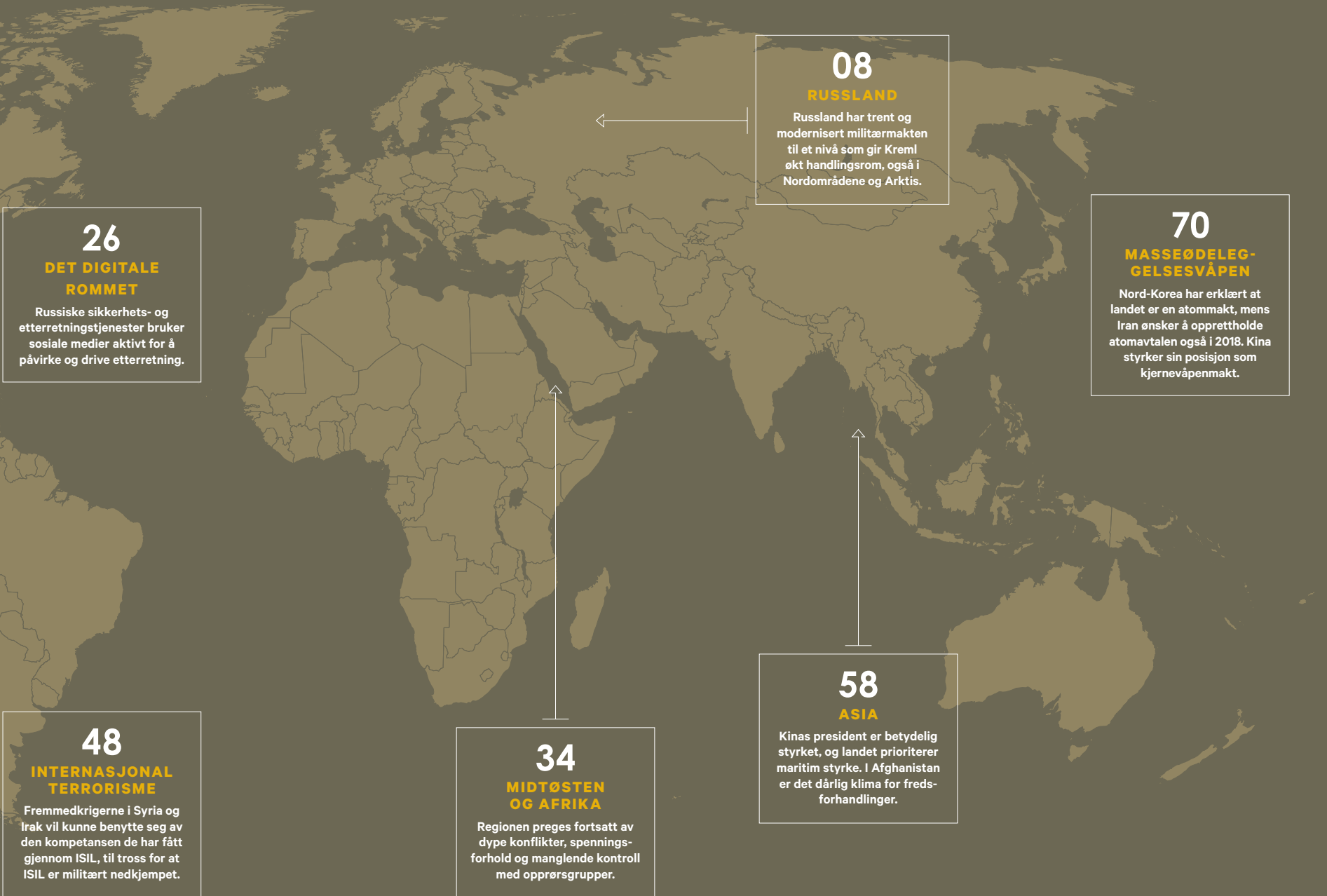
- 50 Sammendrag
52 Fra protostat til undergrunnsnettverk
52 Terrortrusselen mot Europa vedvarer
54 Al-Qaida skaper grunnlag for fremtidig vekst

58 **ASIA**

- 60 Sammendrag
62 **Kina**
63 Xi Jinping går styrket inn i sin andre presidentperiode
63 Kina viser vilje til å opptre som stormakt
64 Kinas marine oppnår global rekkevidde
66 **Afghanistan**
67 Fra opprørsbekjempelse til forsvar av strategiske områder

70 **MASSEØDELEGGELSESVÅPEN**

- 72 Sammendrag
74 Iran overholder atomavtalen, men fortsetter programmet for langtrekkende missiler
74 Kina styrker missilsatsningen ytterligere
76 Nord-Korea fremstår som en reell kjernevåpenmakt
77 Russland styrker missilkapasitetene

Fokus er Etterretningstjenestens ugraderte vurdering av de mest sentrale utviklingstrekk innenfor de land og tema som tjenesten er gitt i oppdrag å følge. Vurderingen gir Etterretningstjenestens prognose for ventet utvikling det kommende året.

Inngangen av 2018 preges av to vedvarende parallelle trender. Den første trenden er en svekkelse av statsmaktens legitimitet og evne til nasjonal myndighetsutøvelse, i første rekke i deler av Midtøsten, Afrika og Asia. I disse områdene har ikke-statlige aktører betydelig handlingsrom. Dette inkluderer terrorgrupper som representerer en trussel mot Europa og Norge.

Den andre trenden er en bevegelse mot et internasjonalt system der stormakter med langsiktige mål søker å styrke sin posisjon på bekostning av andre stormakter og deres handlingsrom. Det benyttes en kombinasjon av tradisjonelle maktmidler og mer subtile virkemidler for å nå disse målene. Virkemidlene inkluderer også etterretnings-, påvirknings- og sabotasjeoperasjoner i det digitale rom.

Disse utviklingstrendene gjør at trusselbildet som Norge står overfor er meget komplekst og hurtig omskiftelig. Mitt ønske er derfor at Fokus 2018 skal bidra til økt forståelse for forhold som påvirker Norges sikkerhet og interesser.

Generalløytnant Morten Haga Lunde
Sjef for Etterretningstjenesten

Redaksjonen ble avsluttet 1. februar 2018.

RUSSLAND

Sentraliseringen av makt hos presidenten er forsterket, og myndighetene har strammet grepet om den interne kontrollen for å unngå politisk motstand. NATO blir i stadig sterkere grad fremstilt som en trussel. Til tross for vedvarende budsjettunderskudd, vil landet fortsatt styrke tilstedeværelsen i Arktis og destabiliseringspolitikken overfor Ukraina.

Vasilij-katedralen på Den røde plass i Moskva, 13 oktober 2017.

SAMMENDRAG

■ Presidentvalget i mars 2018 preger Russland i starten av året, og ingen andre kandidater vil kunne utfordre Vladimir Putin ved valget. De siste par årenes utskiftninger i statsapparatet har forsterket sentraliseringen av makt hos presidenten. I tillegg har myndighetene styrket den interne kontrollen for å demme opp for politisk opposisjon og sosial uro.

■ Samtidig står Russland foran krevende økonomiske og sosiale utfordringer. Den økonomiske veksten er ikke sterk nok til å unngå vedvarende budsjettunderskudd. Situasjonen begrenser myndighetenes handlefrihet og understreker behovet for å gjennomføre strukturelle reformer som kan sikre fremtidig økonomisk vekst. Den politiske og økonomiske eliten vil imidlertid motsette seg grunnleggende økonomiske reformer som kan utfordre deres maktgrunnlag.

■ Den strategiske og økonomiske betydningen av Arktis gjør at regionen er høyt prioritert av russiske myndigheter. Russland fremhever i økende grad at NATO representerer en trussel mot russiske interesser i Arktis. Myndighetene ønsker derfor å styrke evnen til tilstedeværelse og kontroll i de nordlige havområdene.

■ Russiske målsettinger om å øve kontroll over sine nabostater og hindre at de integreres i NATO og EU står fast. Kreml vil derfor søke å styrke samarbeidet med tidligere sovjetstater og videreføre destabiliseringspolitikken overfor Ukraina. Konflikten her, og det kjølige forholdet til Vesten, begrenser Russlands utenrikspolitiske handlefrihet. Myndighetene søker følgelig nye internasjonale arenaer der de kan spille en sentral rolle. Involvingen i Syria må ses i et slikt lys.

■ Russland har modernisert og trent militærmakten til et nivå som gir Kreml økt handlingsrom, også i Nordområdene og Arktis. I 2017 har russisk aktivitet i Norges nærområder speilet denne utviklingen, gjennom bruk av forsterkningsstyrker og tilfeller av mer utfordrende opptreden. Det kan derfor gå mot en ny normalsituasjon i nord, som vil kjennetegnes av at russiske forsterkningsstyrker oftere trener i arktiske strøk og at militærmakten brukes mer aktivt til å signalisere russiske standpunkter.

■ Russland fortsetter å destabilisere Ukraina og engasjere seg militært i Syria, og har vist evne til å gjennomføre operasjoner over lange avstander. Denne trenden vil sannsynligvis vedvare i året som kommer, med fortsatt deployering av ubåter til Atlanterhavet og Middelhavet.

Russland har modernisert og trent militærmakten til et nivå som gir Kreml økt handlingsrom, også i Nordområdene og Arktis.

Russiske soldater holder vakt på militærbasen Nagurskoje på Aleksandra land, en av øyene i den fjerntliggende arktiske øygruppa Frans Josefs land.

Den russiske fjernsynskanalen RT, tidligere kjent som Russia Today.

RUSSLAND

INNENRIKS

Hovedprioriteten for russiske myndigheter i valgåret 2018 er politisk kontinuitet og stabilitet. Myndighetene har gjennomført flere tiltak for å styrke kontrollen og oppslutningen i befolkningen. Omfattende personellutskiftninger i opptakten til presidentvalget har dessuten styrket Putins kontroll over både regionene og sentraladministrasjonen. Utviklingen det siste året har forsterket de autoritære trekkene ved det politiske systemet, og konsentrert politisk og økonomisk makt i en mindre krets i eliten.

Den omfattende utskiftingen av guvernører i perioden 2015–17 illustrerer den langvarige trenden i Russland under Putin, der det etableres en sterk sentralmakt med lite regionalt selvstyre. Russlands svake økonomiske utvikling rammer regionene kraftig, samtidig som utskiftingene medfører større avstand mellom regionale politikere og befolkningen. Et mindretall av guvernørene har tilknytning til regionen de er satt til å styre, og færre enn tidligere har erfaring fra lokalt næringsliv, parlamentarikerforsamlinger eller andre posisjoner som har tett kontakt med lokalbefolkningen.

Guvernørenes manglende regionale tilhørighet innebærer økt risiko for konflikt mellom sentrale og regionale eliter, og svak styring i regioner der det tradisjonelt har vært behov for guvernører med god innsikt i lokale maktforhold og utfordringer. Til sammen illustrerer utskiftingene de sterke begrensningene som er lagt på regionale demokratiske prosesser.

I tillegg til å være motivert av økonomiske effektivitets hensyn er det sannsynlig at Kreml gjennom å skifte ut guvernører ønsker å skape et bilde av endring og forbedring i forkant av presidentvalget. Kremls intensjon er å bidra til håp om sosial og økonomisk bedring og dermed befeste den allerede sterke oppslutningen om presidenten i befolkningen.

Personellutskiftingene sentralt og i regionene kommer i tillegg til fortsatt styrking av kontrollen over det sivile samfunnet. Myndighetene jobber for å kontrollere befolkningens aktivitet på internett og sosiale medier, for slik å kunne begrense meningsytringer og muligheten til å organisere opposisjon mot myndighetene. Rettssystemet blir mer og mer et virkemiddel for myndighetene og brukes aktivt mot opposisjonen og utenlandske aktører i Russland. I tillegg er russiske medier fortsatt under statlig kontroll. Resultatet er at rettssikkerheten, ytrings- og organisasjonsfriheten i Russland er sterkt begrenset.

Protestaksjoner i Russland er svært sjelden landsdekkende. Den russiske opposisjonen består av flere relativt små og fragmenterte grupper. Store geografiske avstander og variasjoner i økonomiske forhold, demografi og næringsveier, har gjort at protestaksjoner sjelden spres

over regionale grenser. Demonstrasjonene mot korrupsjon som ble arrangert av Aleksej Navalnyj i mars og juni 2017, er derfor unntak. Det kan følgelig ikke utelukkes at protestaksjoner basert på økonomiske spørsmål vil kunne ha større nasjonal mobiliseringskraft i takt med økonomiske utfordringer i årene fremover.

«Myndighetene jobber for å kontrollere befolkningens aktivitet på internett og sosiale medier, for slik å kunne begrense meningsytringer og muligheten til å organisere opposisjon mot myndighetene.»

Opposisjonen har heller ingen kandidater med en reell sjanse til å utfordre Putin i presidentvalget i mars. Manglende evne til å mobilisere på tvers av geografiske områder i enkeltsaker, gjør den opposisjonelle aktiviteten håndterlig for myndighetene, og viser lederskapets relative styrke i møtet med opposisjonen.

Kombinasjonen av økonomiske utfordringer i regionene, lokale problemer og nasjonale kampanjer med lokal klangbunn, vil likevel kunne bli en større utfordring for myndighetene. Regional misnøye utgjør sannsynligvis ingen trussel mot den innenrikspolitiske stabiliteten i 2018, men vil fortsette å utfordre myndighetene i neste presidentperiode.

Langsiktige økonomiske utfordringer består.

En svak økning i den økonomiske veksten i 2017 bidrar til å lette presset på myndighetene. Fortsatte budsjettunderskudd vil samtidig begrense myndighetenes handlemotivitet. Fremtidig økonomisk vekst vil i økende grad avhenge av strukturelle reformer, endringer den politiske og økonomiske eliten vil motsette seg i frykt for å miste sitt maktgrunnlag.

Russisk økonomi er ikke i krise, men står overfor alvorlige langsiktige utfordringer. Etter å ha krympet i to år på rad, vokste den russiske økonomien med cirka 1,8 prosent i 2017. Den moderate veksten skjer imidlertid fra et svakt utgangspunkt og kan primært tilskrives en oljepris som har steget fra bunnivåene i 2015–16.

MYNDIGHETENE STYRKER DEN INTERNE KONTROLLEN.

President Vladimir Putins posisjon er sterk. Utskiftninger i statsapparatet gjennom de siste par årene har ytterligere styrket presidentens makt. Myndighetene har også styrket den interne kontrollen for å kunne håndtere politisk opposisjon og sosial uro.

[INNENRIKS]

Moskva,
12. februar 2018.

Mangel på diversifisering gjør at russisk økonomi forblir svært avhengig av petroleum. Oljeprisfallet, videreføringen av Vestens sanksjoner og den påfølgende økonomiske nedgangen begrenser myndighetenes økonomiske handlemåte stadig mer, deriblant evnen til fullt ut å finansiere forsvarssektoren. Til tross for at alle deler av statsbudsjettet er blitt rammet av kutt de siste årene, viser budsjettutkastene for de nærmeste årene fortsatt underskudd. Den negative budsjettbalansen vil fortsette å tære på de finansielle reservene. Myndighetene må dermed øke den i utgangspunktet lave statsgjelden og bruke mer penger enn tidligere på å betjene gjeld.

Dagens moderate vekst er i lengden ikke tilstrekkelig. Fremtidig økonomisk vekst vil avhenge av myndighetenes evne og vilje til å reformere økonomien. Den tette

koblingen mellom eliten og det økonomiske systemet gjør det lite sannsynlig at russiske myndigheter vil gjøre endringer som utfordrer elitens interesser etter valget.

Arbeidsledigheten er fortsatt lav, men andelen av befolkningen som lever under fattigdomsgrensen fortsetter å øke. Utbredt korrupsjon, økende fattigdom og økonomiske forskjeller mellom regionene er utfordringer som gir grunn for misnøye. En stadig eldre befolkning medfører dessuten at andelen yrkesaktive er i ferd med å bli kritisk lav. Strukturelle svakheter, sosioøkonomiske utfordringer og vedvarende vestlige sanksjoner bidrar dermed til å begrense økonomiens langsiktige vekstpotensial. Det russiske lederskapet vil følgelig stå stadig svakere i møte med nye kriser i tiden som kommer.

En fotgjenger i Moskva går forbi et reklameskilt med et bilde av president Vladimir Putin og teksten «En sterk president – et sterkt Russland!».

Det nye OKEAN-klasse-fartøyet Poljarnaja Zvezda på tokt i Barentshavet.

RUSSLAND

[ARKTIS]

RUSSLAND ØNSKER LEDERROLLE OG KONTROLL.

Den strategiske og økonomiske betydningen av Arktis gjør regionen høyt prioritert hos russiske myndigheter. Myndighetene vil i 2018 fortsette å øke evnen til tilstedeværelse og kontroll i Arktis, samtidig som de på utvalgte områder vil ønske å fremme fortsatt internasjonalt samarbeid i regionen.

ARKTIS

I 2017 mottok den russiske kystvakten tre nye fartøy. Ytterligere to nye fartøy er under bygging. Innføringen av nye kapasiteter vil innebære en betydelig styrking av den russiske evnen til kontroll i de nordlige havområdene.

Russland er samtidig avhengig av internasjonalt samarbeid for å utvinne ressurser i Arktis. For å nå sine ambisjoner i regionen, må Russland derfor balansere ønsket om høy grad av nasjonal kontroll med et stabilt og forutsigbart klima for internasjonalt samarbeid. Konferansen «Arktis: Dialogens territorium» ble avholdt i Arkhangelsk i mars 2017 og er et eksempel på hvordan Russland fremmer internasjonalt samarbeid og investeringer i regionen, men under russisk kontroll og lederskap.

Tilnærmingen mellom Russland og Kina i Arktis skyldes i all hovedsak at Russland har få andre alternativer som følge av vestlige sanksjoner og økonomisk nedgang. Sommeren 2017 ble Arktis offisielt innlemmet i Kinas såkalte Silkevei-initiativ, et politisk initiativ som skal knytte Kina tettere sammen med resten av verden. Den kinesiske satsingen i Arktis inkluderer deltakelse i Arktisk Råd, forskning, alternative fremtidige transportruter og investeringer i russiske energi- og infrastrukturprosjekter. Russland ønsker kinesiske investeringer for å kunne realisere egne prosjekter, men vil være forsiktig med å åpne for større kinesisk innflytelse eller tilstedeværelse i Arktis.

Kinesiske investorer har vært avgjørende for at prestisjeprosjektet Jamal LNG har stått klart til planlagt tid. Oppstarten av anlegget på Jamal-halvøya gjør det også mulig å utvikle og investere videre i eksport av flytende naturgass. Det er allerede inngått flere avtaler med kinesiske investorer om å sette i verk planene for et nytt LNG-anlegg, det såkalte Arktis LNG-2. Flere kinesiske aktører representerer både nye muligheter og nye utfordringer for Russland i Arktis. Det vedvarende behovet for utenlandsk kapital og teknologi, kombinert med videre vestlige sanksjoner, skaper muligheter for kapitalsterke ikke-vestlige aktører.

Utviklingen innen eksport av naturressurser til det asiatiske markedet er en av grunnene til at Russland satser på Nordøstpassasjen som internasjonal handelsrute. Et isgående tankskip fra LNG-anlegget på Jamal gjennomførte i august 2017 en testseilas fra Melkøya til en sørkoreansk havn via Nordøstpassasjen. Seilasen ble gjennomført på totredeler av tiden reisen tar via via Suezkanalen.

«Russland ønsker kinesiske investeringer for å kunne realisere egne prosjekter, men vil være forsiktig med å åpne for større kinesisk innflytelse eller tilstedeværelse i Arktis.»

Sanksjonene hindrer fremdeles vestlige selskaper i å delta i leteboring og utvikling av eventuelle funn av hydrokarboner på den russiske arktiske sokkelen. Kombinert med at oljeprisen ligger mye lavere enn da selskapene fikk lisensene, gjør dette at Russland, i likhet med andre land, er avventende til dyre offshore-prosjekter.

Russiske myndigheter har likevel ambisjoner om å utvikle disse petroleumsressursene på lang sikt, og leteaktiviteten på Russlands nordlige sokkel var omtrent den samme i 2017 som i 2016. Selskapene vil i 2018 fortsette å kartlegge deler av sokkelen i større detalj, blant annet ved å bruke 3D-teknologi som statlig kontrollerte aktører anskaffet i løpet av 2017.

Russisk økonomi er den faktoren som i størst grad vil begrense aktiviteten og prosjektene i Arktis. Den strategiske og økonomiske betydningen av Arktis sikrer imidlertid regionen høy prioritet uavhengig av økonomiske konjunktursvingninger.

Utviklingen innen eksport av naturressurser til det asiatiske markedet er en av grunnene til at Russland statser på Nordøstpassasjen som internasjonal handelsrute.

Den russiske utenriksministeren, Sergej Lavrov, snakker under en pressekonferanse etter et møte i New Delhi mellom utenriksministrene i Russland, India og Kina.

RUSSLAND

[UTENRIKS]

FORTSATT VANSKELIG FORHOLD TIL VESTEN.

Den sikkerhetspolitiske spenningen med Vesten begrenser Russlands handlefrihet. Russiske myndigheter søker derfor aktivt nye internasjonale arenaer hvor de kan spille en sentral rolle.

UTENRIKS

Det anspente forholdet til Vesten vil legge ramme for russisk utenrikspolitikk også i 2018. Russiske myndigheter mener at NATO styrker sin militære evne, inkludert utviklingen av missilforsvaret, i landets nærområder, og ser det som en hovedtrussel. Et hovedmål for Kreml er å motarbeide at EU og NATO utvides til landets nærområder. Motarbeidelsen skjer blant annet gjennom å utnytte interne politiske spenninger i og mellom stater.

Samtidig søker Russland å styrke sin posisjon som aktør og megler i viktige konflikter der Vesten må forholde seg til Kreml for å finne løsninger.

For å fremstå som en motvekt til Vesten, vil russiske myndigheter arbeide for å styrke landets rolle utenfor egne nærområder. Det spente forholdet til USA vil motivere Russland til å søke arenaer der amerikanerne må ta hensyn til russiske synspunkter. Det kommer særlig til uttrykk i konfliktområder som Midtøsten og i betente internasjonale spørsmål som Nord-Koreas atomprogram, hvor Russland kan påta seg rollen som megler.

Som følge av den økonomiske nedgangen har Russland styrket samarbeidet med Kina, ikke minst innenfor energi, der vestlige sanksjoner har gjort det vanskeligere å få tilgang på teknologi og investeringer. Forholdet mellom Russland og Kina er preget av begrenset tillit, og det er ofte stor avstand mellom uttalte ambisjoner og realiserte prosjekter. Samarbeidet mellom Russland og Kina hviler hovedsakelig på økonomiske avtaler og felles standpunkter knyttet til viktige internasjonale problemstillinger.

Russlands innflytelse i Midtøsten er økende.

Russland har lyktes med flere av sine mål for den militære operasjonen i Syria. I tillegg har Kremls politiske innsats bidratt til å realisere målsettingen om å være et alternativ til USA som den viktigste eksterne støttespilleren for landene i Midtøsten. Russland vil videreføre og forsøke å styrke sin tilstedeværelse og innflytelse i regionen.

I 2018 vil Russland bygge videre på det ledelsen ser som en vellykket strategi i Syria-konflikten. Gjennom sin militære og politiske involvering har russerne bidratt til å styrke Assad-regimets posisjon, og samtidig sikret sin tilstedeværelse i Middelhavet gjennom permanente militærbaser. I tillegg har Moskva satt seg i førersetet med hensyn til å finne en politisk løsning for Syrias fremtid.

Moskva vil søke å styrke sin innflytelse i Midtøsten med politiske, økonomiske og militære virkemidler, og

ved å opptre som megler i regionens konflikter. Inngåtte avtaler om forsvarsmateriell, energisamarbeid og handel med sentrale regionale aktører, som Tyrkia, Iran, Israel, Saudi-Arabia og Egypt, kan på sikt tjene Russlands militære og økonomiske interesser. Slik kan Russland utøve innflytelse på den politiske utviklingen både i Syria og i Midtøsten for øvrig.

Samtidig vil Russland søke å opprettholde samarbeidet med USA på områder med felles interesser, inkludert bekjempelse av terror.

Nærområdene fremdeles viktigst for Moskva.

Russland forsøker å øke sin innflytelse overfor landene i tidligere sovjetstater, og fortsetter sin destabiliseringspolitikk overfor Ukraina.

Den politiske utviklingen i de tidligere sovjetrepublikkene virker direkte inn på Russlands sikkerhet og nasjonale interesser. Russland vil derfor fortsette å være en aktiv politisk, økonomisk og militær aktør i disse landene. Å utvikle regionale sammenslutninger som Organisasjonen for kollektiv sikkerhet (CSTO) og Den euroasiatiske økonomiske union vil også være viktig for Kreml, i den hensikt å knytte medlemslandene tettere til seg. Den økonomiske nedgangen har imidlertid svekket Russlands evne til å trekke nabolandene inn i tettere og mer forpliktende økonomiske samarbeid.

Det er ingen endring i russiske posisjoner i Ukraina-konflikten, der det langsiktige målet fortsatt er å påvirke Ukrainas utenrikspolitiske orientering. Russland vil videreføre støtten til opprørerne i Øst-Ukraina som et pressmiddel mot Kiev og samtidig forsøke å destabilisere den politiske situasjonen i landet.

Et av Russlands sentrale utenrikspolitiske mål er å bli en stormakt med innflytelse på viktige internasjonale konfliktspørsmål. I 2018 vil vi derfor se russiske fremstøt for å styrke landets nærvær i andre regioner enn de som allerede er nevnt. I Afghanistan vil Russland opprettholde kontakt med de viktigste politiske aktørene, blant annet Taliban, for å beskytte sine sikkerhetspolitiske interesser. I Libya vil Russland fortsette å støtte General Haftar og spille en sentral diplomatisk rolle, mens det politiske og militære samarbeidet med Egypt vil prioriteres videre.

Oppsummert vil vi i 2018 se et Russland som legger vekt på sine interesser i nærområdene, samtidig som nærvær og engasjement i andre regioner vil fortsette å øke i omfang og intensitet.

Utskytingskjøretøy for bakke-til-luft-missil og S 300 luftvernssystem flytter seg til utskytingsstillingene under den russiske militærøvelsen Zapad-2017.

RUSSLAND

[MILITÆRT]

MOT EN NY MILITÆR NORMALTILSTAND I NORGES NÆROMRÅDER.

Russland har modernisert og trent militærmakten til et nivå som gir Kreml økt handlingsrom, også i Nordområdene og Arktis. Gjennom 2017 har russisk aktivitet i Norges nærområder speilet denne utviklingen, med bruk av forsterkningsstyrker og tilfeller av mer utfordrende opptreden. Det kan derfor gå mot en ny normalsituasjon i nord, der de russiske forsterkningsstyrkene oftere trener i arktiske strøk, og med en militærmakt som brukes mer aktivt for å signalisere russiske standpunkter.

MILITÆRT

Kolahalvøya er militært svært viktig for Russland. De strategiske ubåtene, som har sin hjemmehavn i fjordene nær Norge, patruljerer nordlige havområder som strategisk avskrekking spesielt mot USA. Hovedopp-gaven for de militære styrkene på Kola er å beskytte ubåtene og basene deres. Evnen til å utføre denne oppgaven øker når det tilføres nytt materiell og treningen økes, noe som igjen fører til økt russisk handlingsrom i Norges nærområder. I de siste årene har regionens betydning økt også økonomisk, i takt med at potensielle energiforekomster har kommet tydeligere i fokus. Nordområdene og Arktis har derfor stått sentralt i Russlands militære moderniseringsprogram.

På overordnet militært nivå har Russland samlet mye av sine arktiske områder under den fellesoperative kommandoen OSK Nordflåten. Militærmakten rehabiliterer baser fra den kalde krigen og oppretter nye langs Nordøstpassasjen. Satsingen på mobile systemer, spesialstyrker og langtrekkende presisjonsvåpen, gir Russland større militær evne på alle områder. Forsterkningsstyrker sikrer at den russiske militærmakten relativt raskt kan oppnå lokal overlegenhet i en kortere tidsperiode.

Forsterkningskonseptet øves jevnlig gjennom å bruke jernbane og fly, noe som ble demonstrert under høstøvelsen i 2017, da Kola ble tilført betydelige styrker. Det er siden 2013 blitt en del av normalbildet i nord å se overføring og trening med luftlandestyrker. Disse avdelingene regnes som en elitestyrke og kjennetegnes av høyt treningsnivå, stor mobilitet og lav reaksjonstid. De kan svært hurtig overføres og settes inn i et operasjonsområde via fly, helikopter eller fallskjerm.

Treningsaktiviteten er viktig for luftlandestyrkenes evne til å operere under arktiske forhold, og for å kunne samvirke med lokale enheter. Utviklingen må ses i sammenheng med den russiske satsingen i nord, der store avstander og manglende infrastruktur gjør luftmobile styrker svært relevante. Utviklingen generelt, og forsterkningsoperasjoner spesielt, bidrar til å styrke Nordflåten evne til å planlegge, koordinere og lede større og mer komplekse operasjoner. Med Sergej Sjojgu som forsvarsminister er også praksisen med ikke-varslede beredskapsøvelser gjenopptatt og utvidet. Utviklingen gjør at Russlands militære evne i nordområdet øker, og at varslingstiden for styrkeoppbygging i våre nærområder reduseres.

Den nye normalen i russisk øvingsaktivitet innebærer større og muligens også hyppigere øvelser i norske nærområder. Oppsummert ventes det høy militær aktivitet i 2018, med uvarslede beredskapsøvelser, strategiske flyvninger og testing av nye våpensystemer. Kombinert med utviklingen av den russisk militærmakten i våre nærområder og endringene i operasjonsmønster, tyder dette på en ny militær normalsituasjon i årene fremover.

Militærmakt spiller en stadig viktigere rolle i russisk utenrikspolitikk.

Gjennom sitt militære engasjement i Syria har Russland vist evne til å gjennomføre militære operasjoner over lange avstander. Denne trenden vil sannsynligvis vedvare i året som kommer, med fortsatt deployering av ubåter til Atlanterhavet og Middelhavet.

Russland bruker militær makt i utlandet med betydelig suksess. Politisk har Russland vist seg som en troverdig partner med evne til å reagere hurtig og projisere makt på kraftfullt vis. Styrkene har fått betydelig erfaring med å planlegge operasjoner og gjennomføre kampanjer. Både under Ukraina-konflikten og i Syria-operasjonen har Russland demonstrert evne til å koordinere statlige virkemidler mot et felles utenrikspolitisk mål. Det inkluderer evnen til å gjennomføre og opprettholde operasjoner over lange avstander over tid, egenskaper det vil bli prioritert å videreutvikle i årene som kommer.

Russland prioriterer også permanent militær tilstedeværelse i Middelhavsregionen. Svartehavsflåten nye ubåter med kryssermissiler vil i løpet av de nærmeste årene ved behov gi evne til å patruljere kontinuerlig. Samtidig blir et støttepunkt i den russiskkontrollerte delen av havnen i Tartus opprustet og utvidet. Uavhengig av om svartehavsflåten ubåter blir disponert i Svartehavet eller tidvis benyttes i Middelhavet, gir de en økning i kapasitet og utholdenhet i regionen.

Videre ventes den russiske militære rådgivningsstøtten til Haftar i Libya å fortsette og det militære samarbeidet med Egypt å videreutvikles. Det russiske engasjementet i Afghanistan forventes også å tilta i årene fremover. Russland vil trolig overveie å gi den afghanske regjeringen støtte til å anskaffe militært materiell parallelt med at dialogen med Taliban styrkes.

Russlands militære engasjement i utlandet fortsetter å være en arena for å prøve ut, demonstrere og markedsføre nytt militært materiell. Langtrekkende presisjonsvåpen inngår i det Russland betegner som «ikke-kjernefysisk strategisk avskrekking», og landet har benyttet anledningen i Syria til å skyte flere typer langtrekkende landmålsmissiler. Hensikten er primært å evaluere missilenes funksjon og trene planleggingsmekanismer, men også å demonstrere slagkraft for omverdenen. Demonstrasjonene blir med andre ord midtpunktet i en bredt anlagt informasjonskampanje, der avskrekkingselementet mest sannsynlig er overordnet den militærtaktiske innvirkningen på den syriske borgerkrigen. I tillegg markedsfører medieoppmerksomheten produkter fra den russiske våpenindustrien, for eksempel kampfly, helikoptre, luftvern og taktiske våpensystemer.

Forsvarsøkonomien under press, men moderniseringen fortsetter.
Kutt i budsjettet hindrer ikke at nytt og moderne materiell blir tatt i operativ bruk. Våpenprogrammet for neste tiårsperiode – GPV 2027 – forventes å bli lansert i 2018.

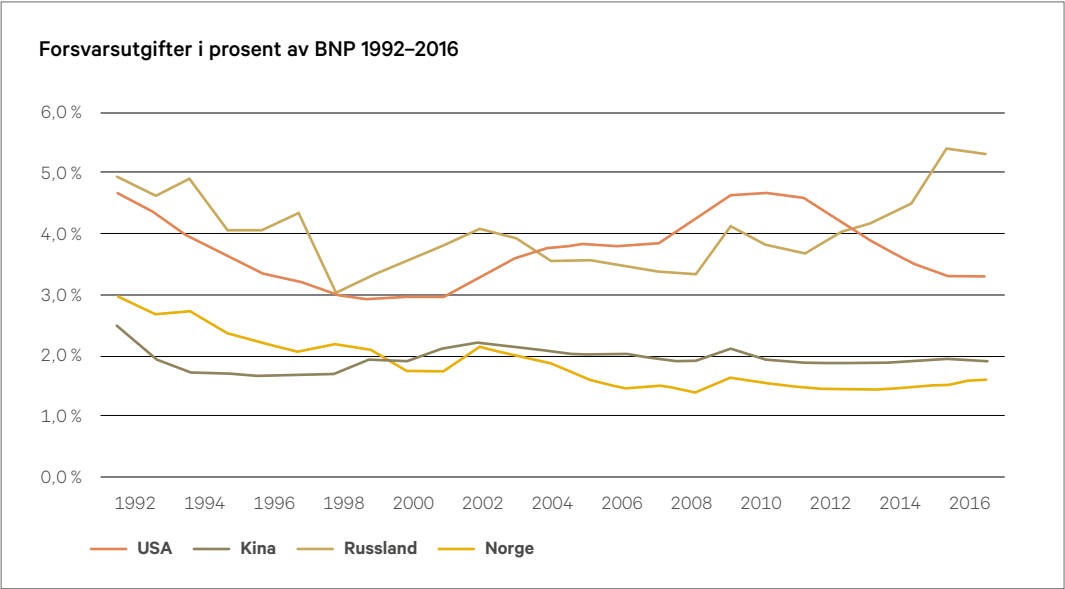
Den russiske ledelsens ønske om et sterkt forsvar vedvarer, til tross for et reelt kutt i budsjettet på 14 prosent i 2017 i forhold til 2016. Ifølge budsjettplanene vil det bli ytterligere, om enn mindre, reduksjoner også i årene som kommer.

Målt som andel av de føderale utgiftene vil forsvarsbevilgningene fremover sannsynligvis stabilisere seg på et noe lavere nivå enn de siste årene. Både i inneværende (reviderte) budsjettperiode og i budsjettretningslinjene for de neste tre årene, er det planlagt at utgifter til budsjettposten «nasjonalt forsvar» skal utgjøre cirka 17 prosent. Til sammenligning lå forsvarsutgiftene på over 20 prosent i 2015 og 2016.

Dersom budsjettene for perioden frem til og med 2020 blir realisert som i planene, vil det innebære kutt for militærmakten. Det er imidlertid usikkert om reduksjonene blir så omfattende. De politiske rammene som gjorde seg gjeldende da budsjettet for 2017 og budsjettplanen

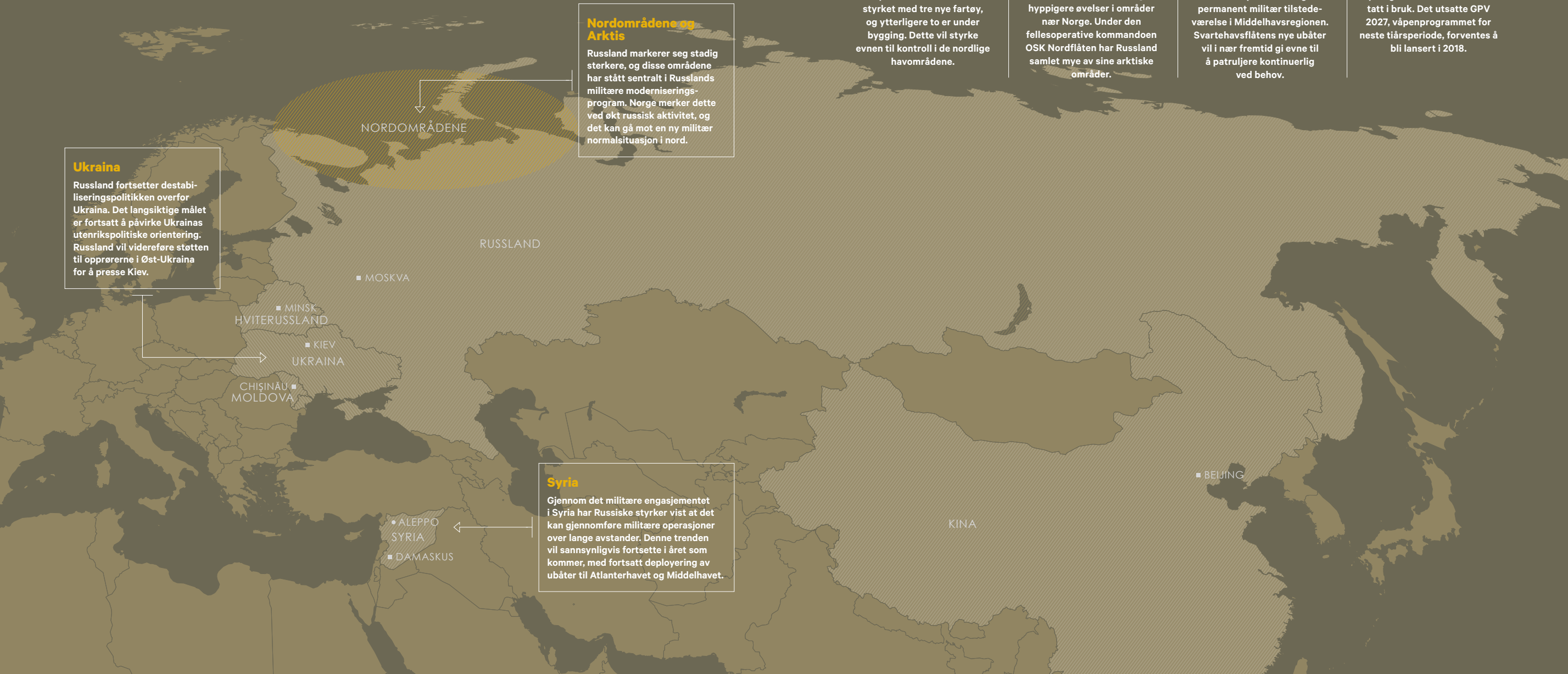
for 2018–19 ble utformet kan endre seg raskt, som for eksempel behovet for å begrense underskuddet og skjerme sosiale utgifter i opptakten til presidentvalget. Bevilgningene kan komme til å løftes om den sikkerhetspolitiske situasjonen tilsier det, eller dersom budsjettbalansen viser seg å bli bedre enn planlagt – for eksempel om oljeprisen blir høyere enn det som er lagt til grunn. Uansett vil forsvarsbyrden svært sannsynlig fortsette å være stor, målt både som andel av BNP og som andel av statens utgifter.

Våpenprogrammet GPV-2020s etterfølger, GPV 2027, var ment å starte i 2016, men er utsatt av president Putin. GPV 2027 var opprinnelig planlagt å finansiere, utvikle og levere nye og høyteknologiske våpensystemer, men ambisjonsnivået vil sannsynligvis måtte reflektere den russiske økonomien. Det foreligger ingen offisiell informasjon om størrelsen på, eller innholdet i, det nye våpenprogrammet. En mulighet er at GPV-2027 omprioriterer økonomiske ressurser fra marinen til hæren og luftlandestyrkene. Et slikt skifte kan være motivert dels av trusselbildet og dels av at anskaffelser av stridsvogner og pansrede kjøretøy har vært nedprioritert i GPV-2020. Det nye våpenprogrammet forventes tidligst å bli lansert i 2018.

OPPSUMMERING RUSSLAND

President Putin har styrket sin posisjon ytterligere. Russland står foran krevende økonomiske og sosiale utfordringer.

Ukraina

Russland fortsetter destabiliseringspolitikken overfor Ukraina. Det langsiktige målet er fortsatt å påvirke Ukrainas utenrikspolitiske orientering. Russland vil videreføre støtten til opprørerne i Øst-Ukraina for å presse Kiev.

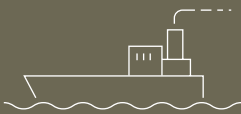
Nordområdene og Arktis

Russland markerer seg stadig sterkere, og disse områdene har stått sentralt i Russlands militære moderniseringsprogram. Norge merker dette ved økt russisk aktivitet, og det kan gå mot en ny militær normalsituasjon i nord.

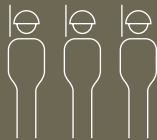
Syria

Gjennom det militære engasjementet i Syria har Russiske styrker vist at det kan gjennomføre militære operasjoner over lange avstander. Denne trenden vil sannsynligvis fortsette i året som kommer, med fortsatt deployering av ubåter til Atlanterhavet og Middelhavet.

Russisk militærmakt

Kystvakten er allerede styrket med tre nye fartøy, og ytterligere to er under bygging. Dette vil styrke evnen til kontroll i de nordlige havområdene.

Det forventes større og hyppigere øvelser i områder nær Norge. Under den fellesoperative kommandoen OSK Nordflåten har Russland samlet mye av sine arktiske områder.

Russland prioriterer også permanent militær tilstedeværelse i Middelhavsregionen. Svartehavsflåtens nye ubåter vil i nær fremtid gi evne til å patruljere kontinuerlig ved behov.

Nytt og moderne materiell blir tatt i bruk. Det utsatte GPV 2027, våpenprogrammet for neste tiårsperiode, forventes å bli lansert i 2018.

DET DIGITALE ROMMET

Det er flere typer digitale aktiviteter som kan true Norge og andre vestlige demokratier. Etterretning er den mest alvorlige av dem.

SAMMENDRAG

■ I januar ble det avdekket omfattende og alvorlige nettverksoperasjoner mot data-systemene til Helse Sør-Øst. Saken illustrerer hvor komplekst og sammensatt dagens trusselbilde er, og hvor sårbar kritisk nasjonal infrastruktur er for angrep.

■ I det digitale rom kan særlig tre typer aktiviteter være alvorlige trusler mot Norge: påvirkning, etterretning og sabotasje. Russiske påvirkningsoperasjoner mot vestlige land er blitt trappet opp de siste årene, deriblant forsøk på å påvirke demokratiske prosesser og den offentlige opunionen. Aktiviteten er en økende utfordring for vestlige demokratier.

■ I det digitale rom er likevel etterretning den mest alvorlige trusselen mot Norge. Ulike aktører forsøker å kompromittere og infiltrere norske myndigheter og virksomheter. Hensikten er i første rekke å innhente informasjon om tradisjonelle politiske og militære mål, dernest industrispionasje.

Russiske påvirkningsoperasjoner mot vestlige land er blitt trappet opp de siste årene, deriblant forsøk på å påvirke valgprosesser og utfallet av valg.

Opptrapping i russisk påvirkningsaktivitet. Russisk påvirkningsaktivitet mot valg de siste par årene kan deles i tre hovedspor: kontakt med politiske partier og enkeltpersoner, mediekampanjer, samt nettverksoperasjoner med aktiv bruk av innhentet informasjon.

Russiske aktører opprettholder kontakt med et bredt spekter av partier og enkeltpersoner i Europa. Slike aktører kan være representanter fra Presidentadministrasjonen, Dumaen og Føderasjonsrådet, politiske partier og bevegelser, diplomater, private selskaper, innflytelsesrike enkeltpersoner med kontakter og sikkerhets- og etterretningstjenestene. Denne typen aktivitet har særlig vært rettet mot partier på ytre høyre og venstre fløy i flere europeiske land. Mye av aktiviteten kan kalles normalt diplomati eller lobbyisme, mens kontakten i andre tilfeller innebærer utveksling av tjenester og utbetalinger. Eksempler kan være møter med høyt profilerte russiske politikere, gratis reiser eller store utbetalinger for å stille opp som ekspertkommentatorer i russiske medier. Det kan også være konsulenttjenester, lån til partier eller løfter til forretningsfolk om tilgang til det russiske markedet.

«Først og fremst er aktiviteten rettet mot tradisjonelle politiske og militære mål, som utenriks-tjenesten og Forsvaret.»

Russisk påvirkning foregår også gjennom mediekampanjer i både sosiale og tradisjonelle medier. I forkant av valg i Frankrike og Tyskland har det vært sett en klar vinkling i dekningen av valgkampen i både russiskspråklige og russiske medier med TV-sendinger på fransk og tysk. Typiske budskap er kritikk av sentrums kandidater og etablerte alternativer, samt at populistiske kandidater blir motarbeidet i de vestlige politiske systemene. I Tyskland har det blant annet vært flere vridde nyhetssaker om migrasjon.

Russiske sikkerhets- og etterretningstjenester bruker sosiale medier aktivt for å påvirke og å drive etterretning. Desinformasjon og propaganda blir spredd gjennom blant annet videoer, nyhetssaker og blogginnlegg fra både ekte og fiktive profiler. Slik skaper Kreml oppmerksomhet om et tema, presenterer alternative sannheter og skaper støy i samfunnsdebatten. Eksempler er robotiserte spamme-kampanjer på Twitter og bruk av kaprede eller falske profiler på blant annet Facebook i regi av såkalte «trollfabrikker».

Hensikten med disse aktivitetene kan være å påvirke politiske valg eller beslutningsprosesser, for eksempel i den hensikt å få opphevet vestlige sanksjoner mot Russland og få Krim anerkjent som en del av Russland. Men målet med påvirkningen er ikke nødvendigvis alltid å endre et valgutfall eller spesifikke politiske beslutninger. Hensikten kan også være å arbeide langsiktig for å så tvil om politiske prosesser, diskreditere enkeltpersoner og skape forvirring og splid. Russland har vist seg villig til å ta de politiske kostnadene ved denne typen operasjoner.

Vedvarende etterretningsaktivitet mot Norge.

Etterretning er den mest alvorlige trusselen mot Norge i det digitale rom. Hensikten er først og fremst å skaffe informasjon om tradisjonelle politiske og militære mål, dernest industrispionasje.

I flere år har det vært rettet kampanjer og operasjoner mot norske myndigheter og virksomheter. Først og fremst er aktiviteten rettet mot tradisjonelle politiske og militære mål, som utenriks-tjenesten og Forsvaret. Andre mål er øvrige deler av statsforvaltningen, akademiske institusjoner, kraftselskaper og industribedrifter. Nettverksangrepet mot Helse Sør-Øst i januar viser med all tydelighet at etterretningsaktivitet mot Norge ikke er begrenset til tradisjonelle politiske og militære mål.

Målvalg og metode knytter mye av aktiviteten til hemmelige tjenester med store ressurser til nettverks operasjoner, som å utvikle skadevare og gjennomføre operasjoner.

De vanligste metodene for infiltrasjon er å målrette e-post med vedlegg eller lenker, plante skadevare via kompromitterte nettsider eller å utnytte tekniske sårbarheter direkte. Fremmede aktører blir stadig dyktigere til å utforme troverdige e-poster og nettsider. Å infiltrere norske myndigheter og organisasjoner inngår også som del av komplekse operasjoner der de endelige målene befinner seg utenfor Norge.

Fortsatt utvikling av kapasiteter for digital sabotasje.

Langvarig russisk interesse for energiselskaper og industrielle styringssystemer antyder ambisjoner om å kunne sabotere kraftinfrastruktur.

Det digitale rom gir statlige aktører en rekke nye muligheter til å sabotere både sivile og militære mål i andre stater. Sivile mål kan være systemer som er av kritisk betydning i moderne, industrialiserte samfunn, som

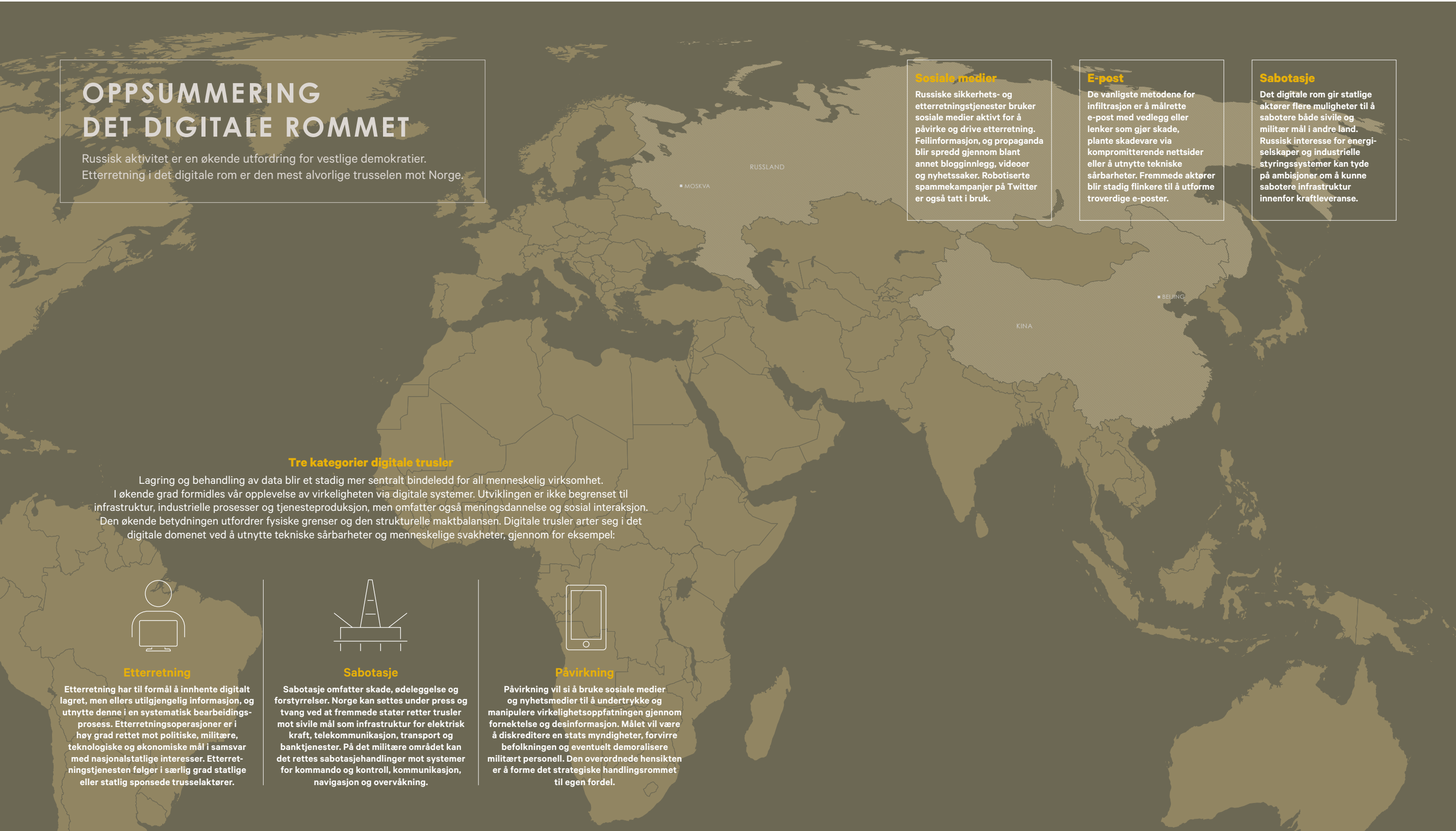

styrings- og administrasjonssystemer for kraft, telekommunikasjon, transport og finansielle tjenester. Typiske militære mål er systemer for kommando og kontroll, kommunikasjon, navigasjon og overvåking.

Utviklingen de siste årene indikerer for eksempel at russiske aktører har benyttet det digitale rom for å sabotere mål i Ukraina. I 2016 ble et IT-system for styring av jernbanetrafikk ødelagt, og en stor transformatorstasjon nord for Kiev ble stengt ned. Felles for begge hendelsene er at aktørene hadde infiltrert nødvendige datanettverk et halvt år eller mer i forveien og skaffet seg et solid fotfeste med fulle nettverksadministrative rettigheter. Etter at bakdører og rettigheter var på plass,

foregikk mye av aktiviteten på nettverkene ved hjelp av standard systemverktøy.

Den omfattende kompromitteringen tilsier at langt flere mål kunne ha blitt slått ut, med mer langvarige og komplekse skader som følge. Målet var følgelig ikke å gjøre mest mulig skade, men å tilegne seg erfaring og kunnskap om sabotasjeoperasjoner. Over tid vil erfaringene gjøre Russland i stand til å utføre sabotasjeoperasjoner mot strømforsyning eller forstyrre transport av personer, forsyninger og militære styrker i en eventuell militær konflikt. Aktører med antatt russisk tilknytning har over tid kartlagt energiselskaper og industrielle styringssystemer i flere europeiske land og i USA.

En kriger fra De syriske demokratiske styrkene, en amerikansk-støttet gruppe under kurdisk ledelse, går forbi ødelagte bygninger i Raqqa, Syria, som inntil nylig huset ISIL.

MIDTØSTEN OG AFRIKA

ISILs tap av territoriell kontroll i Syria og Irak vil prege landene fremover. President Assad står sterkere enn noen gang, og kurderne vil søke å få noe igjen for innsatsen mot ISIL. Det ventes økt spenningsnivå i hele Midtøsten, og ikke-statlige aktører har vedvarende spillerom i krigsherjede afrikanske stater.

SAMMENDRAG

■ ISIL vil sannsynligvis miste all territoriell kontroll i Syria og Irak i 2018. Statsprosjektet er knust, og ISIL går tilbake til å bli et undergrunnsnettverk.

■ Parter som har styrket seg gjennom kampen mot ISIL ønsker nå å omsette den militære innsatsen i langvarig politisk eller økonomisk gevinst. I Syria kan Russland legge de viktigste premissene for diplomatiske forhandlinger. President Assad står sterkere enn noen gang gjennom borgerkrigen og vil i 2018 forsøke å knuse gjenværende opposisjon. Kurderne vil på sin side forsøke å bytte til seg økt autonomi for territoriell kontroll vunnet i kampen mot ISIL.

■ I Irak vil konfliktene mellom sunnibaserte, sjiabaserte og kurdiske grupper tilta. Etter å ha bekjempet væpnet sunniarabisk motstand og kneblet et kurdisk forsøk på selvstendighet, står den sjiadominerte sentralmakten i Bagdad sterkt. Statsminister Haidar al-Abadi vil bruke seieren til å styrke sitt kandidatur frem mot parlamentsvalget i 2018.

■ Regionalt vil det dype spenningsforholdet mellom Saudi-Arabia og Iran fortsette å destabilisere Midtøsten. Motsetningen mellom de to statene vil være en sentral driver i mange av regionens konflikter, som i Jemen, Irak, Syria og Libanon. Uten noen klar hegemon vil spillet mellom stormaktene i Midtøsten intensiveres og spenningsnivået øke ytterligere. Det økte russiske engasjementet i Midtøsten vil dessuten konsolideres det neste året, og også kineserne kommer til å involvere seg ytterligere.

■ Krigsherjede stater i Afrika sliter med å etablere territoriell kontroll og voldsmonopol, og statsmakten har liten legitimitet. Ikke-statlige aktører får dermed stadig større spillerom i fragmenterte land som Libya, Mali og Sør-Sudan.

Regionalt vil det dype spenningsforholdet mellom Saudi-Arabia og Iran fortsette å destabilisere Midtøsten.

Syrere på handletur under et banner som viser president Bashar Ashar, på Hamadiyah-markedet i gamlebyen i Damaskus, Syria. Overalt i hele hovedstaden dukker det opp nye butikker, handelen er livlig, og folk som flyktet fra krigen for flere år siden, vurderer å komme tilbake.

En kriger fra De syriske demokratiske styrkene blant ruiner i Raqqa i Syria, 25. september 2017.

MIDTØSTEN OG AFRIKA

[MIDTØSTEN]

ISILS STATSPROSJEKT ER KNUST.

ISIL mister trolig all territoriell kontroll i 2018. I Syria og Irak har kampen mot ISIL blitt et kappløp mellom ulike militære aktører om å posisjonere seg geografisk og ta kontroll over energiresurser og kritisk infrastruktur. Kontrollen skal deretter omsettes i politisk kapital eller økonomisk vinning.

MIDTØSTEN

ISIL har tapt territorium i høyt tempo i 2017, og restene av organisasjonen vil bli nedkjempet militært i 2018. Et totalt militært nederlag vil bare kunne unngås dersom ISILs motstandere bestemmer seg for at full seier ikke er nødvendig. At det skal skje i Irak er lite sannsynlig, siden gjenerobring av ISIL-territorium er viktig for å høste politisk gevinst ved det avgjørende parlamentsvalget i 2018. I Irak er det sterk prestisje og symbolikk knyttet til å kunne erklære seg som seierherre over ISIL, noe som gjør at irakiske sentralmyndigheter vil forsøke å gjenerobre hele Eufrat og Anbar så raskt som mulig. Sannsynligheten for at ISIL vil isoleres over lang tid eller at det blir snakk om forhandlinger – er derfor liten.

«Etter hvert som den territorielle kontrollen tapes, er det tegn til at ISIL reorganiserer og etablerer seg som en undergrunns-organisasjon.»

I Syria er bildet litt annerledes, siden det her er mange aktører og utenforstående land som har deltatt i kampen mot ISIL. Flere av dem er rivaler, og hvem som får kontroll over de gjenerobrede områdene er også avhengig av eksterne aktørers interesser. Behovet for å fremstå som seierherre over ISIL er sterkt både hos regimet, med støttespillerne Russland og Iran, og hos det kurdisk-dominerte SDF, som støttes av USA. For flere er likevel ønsket om total seier over ISIL underordnet behovet for å hindre rivaler i å få kontroll over områder av stor økonomisk og geopolitisk betydning i Syria. Dersom regimet sikrer kontroll over alt territorium som er strategisk viktig, kan Damaskus velge å prioritere bort kampen mot ISIL. Regimet kan i stedet isolere gruppen og la regimestøttet opposisjon håndtere situasjonen eller forhandle med ISIL i gjenværende områder. I så fall vil gruppen kunne bevare et fotfeste i Syria.

Etter hvert som den territorielle kontrollen tapes, er det tegn til at ISIL reorganiserer og etablerer seg som en undergrunnsorganisasjon. Forutsetningene for en slik strategi er best i Irak, der gruppen vil kunne gjennomføre nålestikkangrep for å sabotere statsbyggingstiltak og øke de sekteriske spenningene i landet. I deler av landet har slike operasjoner vært en utbredt taktikk siden 2015. Målene vil være sikkerhetsstrukturer, infrastruktur og forsoningsforsøk. ISILs langsiktige strategi avhenger av at konfliktene mellom ulike befolkningsgrupper og deres

støttespillere fortsetter, og at myndighetene i Syria og Irak ikke klarer å møte behovene til den sunnimuslimske lokalbefolkningen. En slik utvikling vil skape grobunn for nye runder med sunniopprør som kan utnyttes og styres mot ISILs ideologi.

Underliggende konflikter kommer igjen til overflaten i Syria og Irak.

Etter hvert som ISIL drives tilbake kommer bakenforliggende konflikter frem igjen for fullt i Syria og Irak.

Etter syv års borgerkrig med 400 000 drepte og 11 millioner flyktninger, er Syria-konflikten på vei inn i en ny fase hvor de geopolitiske motsetningene og konfliktlinjene blir stadig mer fremtredende. Russland støtter Assad-regimet militært og leder den diplomatiske Astana-prosessen, hvor russerne koordinerer med Tyrkia og Iran for å kontrollere situasjonen på bakken gjennom de-eskaleringssoner. Prosessen skal legge borgerkrigen i bero, og samtidig bidra til en mer permanent stabilisering av Syria gjennom å forhandle med syrere og utenforstående parter. Regimets gjenerobring av ISIL-kontrollerte områder i Øst-Syria er i høy grad gjort mulig gjennom Russlands militære og diplomatiske tiltak.

Assad-regimet har militært seiret over den syriske opposisjonen og vil det neste året feste grepet om makten. Å kontrollere større deler av Syria betyr imidlertid ikke at all motstand mot regimet er nedkjempet. Al-Qaida-tilknyttede Hayat tahrir al-sham utfordrer regimets kontroll i nordvest, og kurderne har utstrakt kontroll i nordøst. Borgerkrigens hovedårsaker er fortsatt uløste. Når gjenoppbygging av landet og spørsmål om maktfordeling kommer på bordet, vil hovedkonfliktlinjene fra borgerkrigen komme tilbake. Det ligger derfor an til et fortsatt høyt konfliktnivå og mangel på stabilitet i Syria også i 2018.

I Irak har kampen mot ISIL samlet krefter som i utgangspunktet er dypt splittet. Når ISIL drives ut, kommer konfliktene igjen til syne. Særlig fire forhold vil påvirke Iraks stabilitet i tiden fremover: kurdiske selvstendighetsambisjoner, parlamentsvalget i 2018, sunniarabernes situasjon og Irans grep om Irak.

Gjennom kampen mot ISIL har kurderne styrket sin forhandlingsposisjon både i Syria og Irak og forsøker nå å få større autonomi som gjenytelse. I Syria søker kurderne å forhandle om økt selvstyre i 2018. I Irak arrangerte kurderne i september 2017 en folkeavstemning om kurdisk selvstendighet i alle områder de kontrollerte. Fremstøtet forente rivaler i Bagdad mot kurderne, og irakiske myndigheter svarte med å presse kurderne →

Kjøretøy fra kurdiske peshmerga-styrker ved Altun Kupri mellom Kirkuk og Erbil i Irak.

En kriger fra den kristne, syriske militsen brenner et ISIL-flagg ved frontlinjen i den vestlige delen av Raqqa, nordøst i Syria.

militært tilbake i alle omstridte områder, deriblant Kirkuk. Parlamentsvalget i Irak i mai 2018 vil bli avgjørende for mulighetene til å fremforhandle en løsning mellom Bagdad og Erbil.

Parlamentsvalget i mai vil være viktig også for den pågående sjiamuslimske maktkampen i landet. Sjiamajoriteten er splittet mellom Iran-nære krefter som søker en sjiamuslimsk majoritetsregjering og irakiske nasjonalister som allierer seg på tvers av de sekteriske skillelinjene. Hvilken av disse blokkene som vinner kampen om politisk makt i Bagdad vil påvirke innflytelsen de rivaliserende nabolandene Iran og Saudi-Arabias får i Irak de neste årene.

«De underliggende konfliktlinjene og samfunnsutfordringene som førte til ISILs vekst er fortsatt til stede i Syria og Irak.»

Valget aktualiserer også spørsmålet om sunniarabernes rolle og fremtid i Irak. Marginaliseringen av sunnibefolkningen i Irak bidro til mangel på stabilitet og gjorde ISILs vekst mulig. ISIL-krigen har ført til enorme ødeleggelser i sunniområder og har ytterligere økt Iraks øvrige folkegruppers mistenksomhet mot sunniaraberne. Sunniaraberne er en fragmentert gruppe og har en svak stilling i Bagdad, men det er gjennom økonomiske og politiske prosesser her at sunniarabernes posisjon nå skal adresseres. Utsiktene til stabilitet i Irak er avhengig av at sunnibefolkningens posisjon blir bedre, men så langt har den reelle fremgangen vært liten.

Irans innflytelse i Irak er blitt styrket de siste årene. En svak sentralregjering i Bagdad ga nabolandet en sentral rolle som støttespiller for ulike sjiamuslimske grupperinger. Iran har også samarbeidet tett med deler av det irakiske stats- og sikkerhetsapparatet. ISILs offensiv i 2014 medførte en kraftig mobilisering av irakiske sjiamilitser, hvorav mange er under betydelig iransk innflytelse. Kampen mot ISIL etterlater dermed et nettverk av Iran-nære sjiamilitser i Syria og Irak, noe som vil skape friksjon i årene som kommer.

De underliggende konfliktlinjene og samfunnsutfordringene som førte til ISILs vekst er fortsatt til stede i Syria og Irak. I Syria har Assad fortsatt makten, mens marginaliseringen av sunniaraberne i Irak har blitt ytterligere forverret. Seierherrene i kampen mot ISIL må nå ta tak i disse utfordringene for å hindre lignende bevegelser i å komme tilbake.

Konflikten mellom Iran og Saudi-Arabia øker i intensitet.

Det dype spenningsforholdet mellom Saudi-Arabia og Iran vil fortsette å undergrave stabiliteten i Midtøsten. Motsetningen vil være en sentral driver i mange av regionens konflikter, for eksempel i Irak og Jemen.

Motsetningsforholdet mellom Saudi-Arabia og Iran er dypt. De to landene søker begge å være verdens ledende muslimske nasjon. Sett fra Riyadh representerer et regionalt dominerende Iran en eksistensiell trussel både på hjemmebane og bortebane. Sett fra Teheran fremstår Saudi-Arabia som et hinder for Irans strategiske mål; normalisering av forholdet til omverdenen, økonomisk integrasjon i verdensøkonomien og aksept av Iran som en regional stormakt.

Innenrikspolitiske utfordringer i begge land bidrar også til å gi næring til motsetningsforholdet. I Iran frykter styresmaktene at den latente folkelige misnøyen skal eskalere i protester, noe som skjedde i flere iranske byer senest i januar. For regimet er det formålstjenelig å bruke konflikten med Saudi-Arabia som lynavleder for interne utfordringer, og myndighetene var snare med å gi saudisk innblanding skylden for uroen. I Saudi-Arabia er kong Salmans sønn, Muhammad bin Salman, ved å konsolidere makten. Den unge kronprinsen har skapt uro innad i landets politiske eliter ved å utfordre den tradisjonelle måten å styre kongedømmet på. Muhammed bin Salman søker å konfrontere Iran for å fremstå som en sterk leder, og på den måten få saudienes støtte som landets faktiske hersker.

Rivaliseringen mellom Iran og Saudi-Arabia vil fortsette å være en sentral driver i mange av regionens konflikter fremover, særlig for situasjonen i Irak, Syria og Jemen. I Palestina-konflikten forsøker både Iran og Saudi-Arabia å få kontroll over Hamas for å få et bedre grep om konflikten. Qatar-krisen handler også om den lille rike gulfstatens forhold til henholdsvis Riyadh og Teheran. Saudi-Arabia og USA har i 2017 gått sammen i en felles front for å svekke Irans innflytelse og offensive rolle i den arabiske delen av Midtøsten. Spenningsnivået øker dermed i flere av landene hvor Iran er en sentral aktør, som for eksempel i Libanon.

Et annet utviklingstrekk som påvirker den regionale rivaliseringen i Midtøsten, er at flere stormakter involverer seg sterkere. Det russiske engasjementet i Midtøsten har økt jevnt og trutt siden 2015 da landet engasjerte seg militært i Syria-konflikten. Gjennom Astana-avtalen med Tyrkia og Iran har Russland etablert et diplomatisk verktøy som kan brukes for å bringe lokale og regionale fiender sammen. Parallelt etablerer Russland stadig

Irans president Hassan Rouhani holder pressekonferanse i Teheran 17. januar 2017 for å markere ettårsdagen for implementeringen av den historiske atomavtalen.

dypere og bredere bilaterale bånd til flere land i regionen på en rekke områder, som handel, finans, petroleum og ved salg av forsvarsmateriell til for eksempel Saudi-Arabia, Egypt og Tyrkia. Kinas engasjement i Midtøsten er mindre synlig, men øker også. Landets økonomiske samkvem med Midtøsten preges av tunge investeringer og handelsavtaler, og det politiske engasjementet øker. I 2017 ble dessuten Kinas første militærbase utenlands etablert i Djibouti, ved inngangen til Rødehavet. Beijing har så langt unnlatt å velge side i konfliktene i regionen, men tyngre nærvær gjør denne holdningen mer krevende, særlig for forholdet til Iran og Saudi-Arabia.

På noen områder har stormaktene sammenfallende interesser i Midtøsten. Det gjelder særlig terrorbekjem-

pelse, bevaring av territorialstatssystemet og det å hindre storkrig mellom Iran og Saudi-Arabia. På andre områder i regionen er stormaktene konkurrenter, med motstridende interesser i spørsmål om blant annet sanksjoner mot Iran, petroleumstilgang og valuta. Stormaktsrivaliseringen i Midtøsten vil derfor øke, noe som i sin tur gir regionale rivaler økt rom til å manøvrere. For stater som støttes av en stormakt med vetorett i FNs Sikkerhetsråd, vil en innblanding i naboland være mindre risikabelt, også militært. Regionale makter som Saudi-Arabia og Iran kan i tillegg spille stormaktene opp mot hverandre for å øke egen handlefrihet. Økt rivalisering mellom stormaktene vil derfor ytterligere komplisere konfliktbildet i regionen.

Saudi-Arabias kronprins og forsvarsminister Muhammed bin Salman på åpningsseremonien for toppmøtet i G20 i Hangzhou, Kina, 4. september 2016.

Hundrevis av ferske al-Shabaab-soldater under en militærøvelse i Lafofe-området et par mil sør for Mogadishu.

MIDTØSTEN OG AFRIKA

[AFRIKA]

IKKE-STATLIGE AKTØRER STYRKER SEG I NORD-AFRIKA OG SAHEL.

Det er vanskelig for krigsherjede stater i Afrika å etablere territoriell kontroll og voldsmonopol. Statsmakten har liten legitimitet, og ikke-statlige aktører vil få stadig større spillerom i fragmenterte land som Libya, Mali og Sør-Sudan.

AFRIKA

Libya vil i det kommende året preges av politisk krise og kamp om kontroll. Ingen av de rivaliserende statsstrukturene har klart å skape et robust sikkerhetsapparat med evne til å utøve myndighet i hele landet. Det meste av libysk territorium kontrolleres derfor fortsatt av væpnede militser, mange av dem i opposisjon til den FN-støttede samlingsregjeringen. Samlingsregjeringen utfordres også av Øst-Libyas sterke mann, Khalifa Haftar, og militsstyrkene hans. Utenfra er presset for å starte en politisk dialog betydelig, men en rekke faktorer vil trolig spolere slike initiativer. Nye kamphandlinger mellom konkurrerende militser, innblanding fra andre land eller angrep fra militser som ikke vil gi fra seg lokal makt er eksempler på slike hindringer. Det neste året er det dermed små utsikter til en libysk regjering med reell myndighet og landsomfattende territoriell kontroll.

Også i Mali bidrar konkurrerende militser til å svekke statens muligheter for å kontrollere eget territorium. I landets nordlige regioner har statsmakten ikke kontroll, mens politisk maktkamp i Bamako er med på å hindre fremgang i fredsprosessen. Som en konsekvens vil ikke-statlige aktører fortsette å kjempe for egne interesser fremfor å legge vekt på de langsiktige fordelene ved en varig, om enn usikker, fredsslutning. Det statlige fraværet i Malis nordlige regioner gjør også at befolkningen velger å samarbeide med væpnede grupper for å sikre egen overlevelse. Mange av disse gruppene har dermed klart å utnytte sikkerhetsvakuemet til å få bedre innpass i lokalsamfunnene og øke sin rekruttering i denne delen av landet. I 2017 etablerte de største jihadist-gruppene i Mali paraplyorganisasjonen Jamaat nasr al-islam wal muslimin (JNIM), noe som styrker kapasiteten til de militante islamistene. JNIM er nå en trussel i store deler av landet og operasjonsfriheten den har i Mali vil det neste året gjøre organisasjonen til en trussel også mot nabolandene. Dermed øker terrorfaren i hele regionen.

Mens statsinstitusjoner i Libya konkurrerer om å etablere kontroll, og tilsvarende institusjoner i Mali forsøker å

gjenetablere den, har Sør-Sudan aldri maktet å skape reelle statsbærende institusjoner etter løsrivelsen fra Sudan i 2011. Styresmaktene i det unge landet har følgelig aldri klart å levere tjenestene befolkningen ble forespeilet. Både President Kiir og den viktigste opposisjonsgruppen, SPLM-IO, mangler vilje og evne til å inngå reelle kompromisser. Presidentens posisjon er dessuten svekket som følge av uenighet blant hans egne, mindre regional støtte og fremveksten av nye grupperinger som tar til våpen mot regimet. Regjeringshærens forsøk på å bekjempe gruppene har økt misnøyen med regimet i befolkningen. Også den økonomiske kollapsen i landet har gjort det vanskeligere for presidenten å holde på sine støttespillere. Det er dermed lite sannsynlig at Sør-Sudan vil evne å etablere et bærekraftig statsprosjekt i 2018.

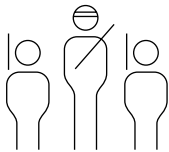
I Somalia har optimismen etter parlamentsvalget høsten 2016 og presidentvalget i februar 2017 blitt avløst av maktkamp i Mogadishu og rivalisering mellom sentralmyndighet og delstatsmyndigheter. Andre politiske maktkamper enn felles front mot al-Shabaab har kommet i forgrunnen, og slagkraften til denne gruppen reflekterer derfor i høy grad myndighetenes svakhet. Somaliske myndigheter har likevel greid å styrke sikkerheten i Mogadishu, og nasjonale sikkerhetsstyrker har gradvis overtatt Den afrikanske unions ansvar for offensiven mot al-Shabaab utenfor hovedstaden. De somaliske sikkerhetsstyrkene er imidlertid svake og fragmenterte, og har hatt begrenset suksess med å drive al-Shabaab ut fra gruppens kjerneområder. Al-Shabaabs sterke grep utenfor hovedstaden gjør gruppen fortsatt i stand til å gjennomføre større angrep. Det somaliske statsapparatet vil det neste året forbli svakt og fragmentert. Det er dessuten svært lite som tyder på at styresmakten vil evne å etablere den tillit og legitimitet i befolkningen som trengs for å føre en effektiv kamp mot al-Shabaab.

Politiske kriser preger

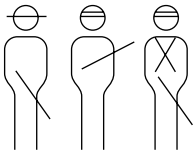
Maktesløshet er resultatet:

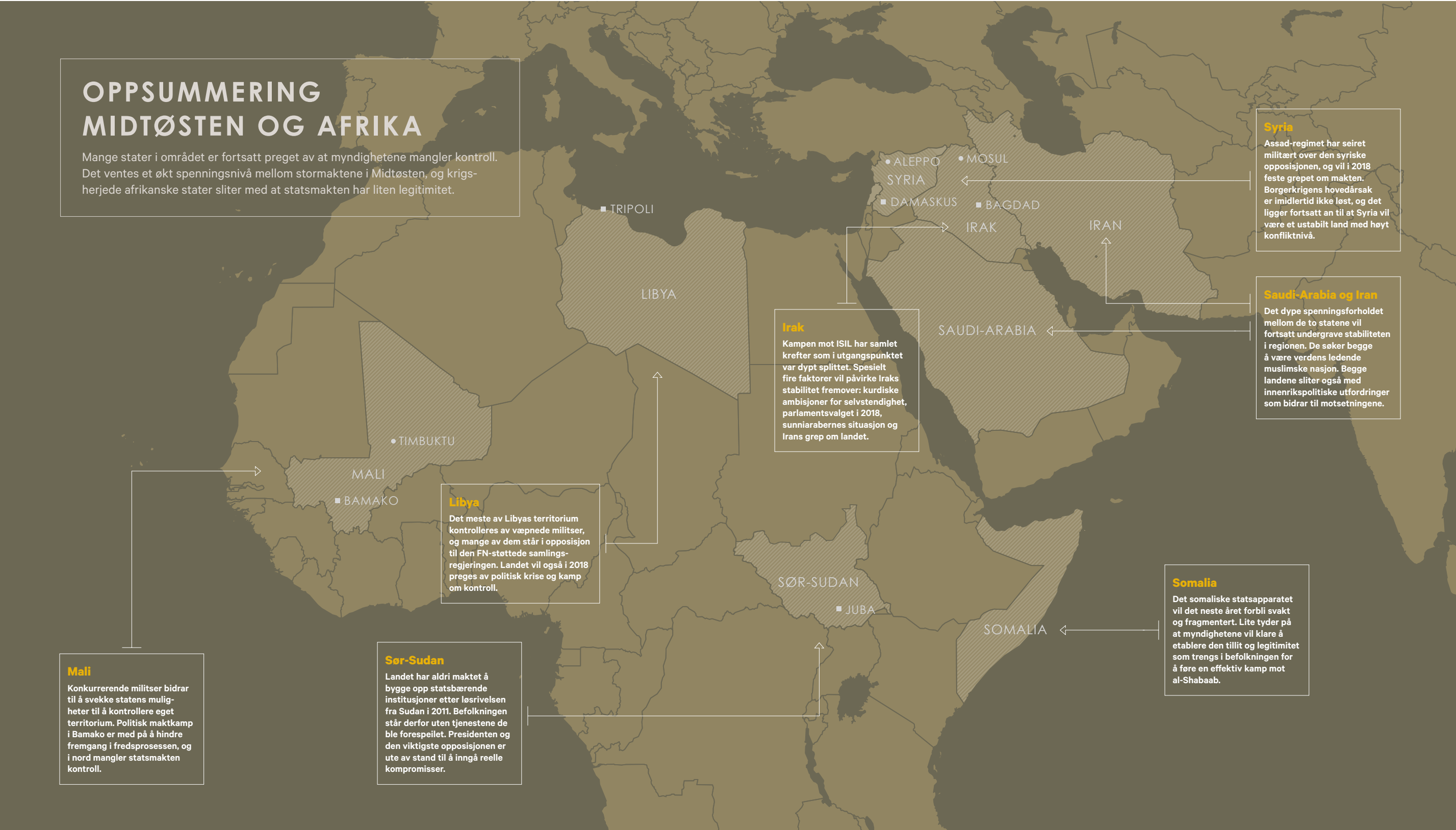
Det meste av libysk territorium blir fortsatt kontrollert av væpnede militser.

I Mali samarbeider befolkningen i nord med væpnede grupper for å sikre seg selv.

Det somaliske statsapparatet vil også i 2018 være svakt og fragmentert.

INTERNASJONAL TERRORISME

Nedkjempelsen av ISIL rent militært har svekket organisasjonen, men tidligere virksomhet vil fortsatt kunne inspirere til terrorangrep i Europa. Det er grunn til å tro at al-Qaida vil prioritere å bygge lokale allianser for å styrke seg på sikt.

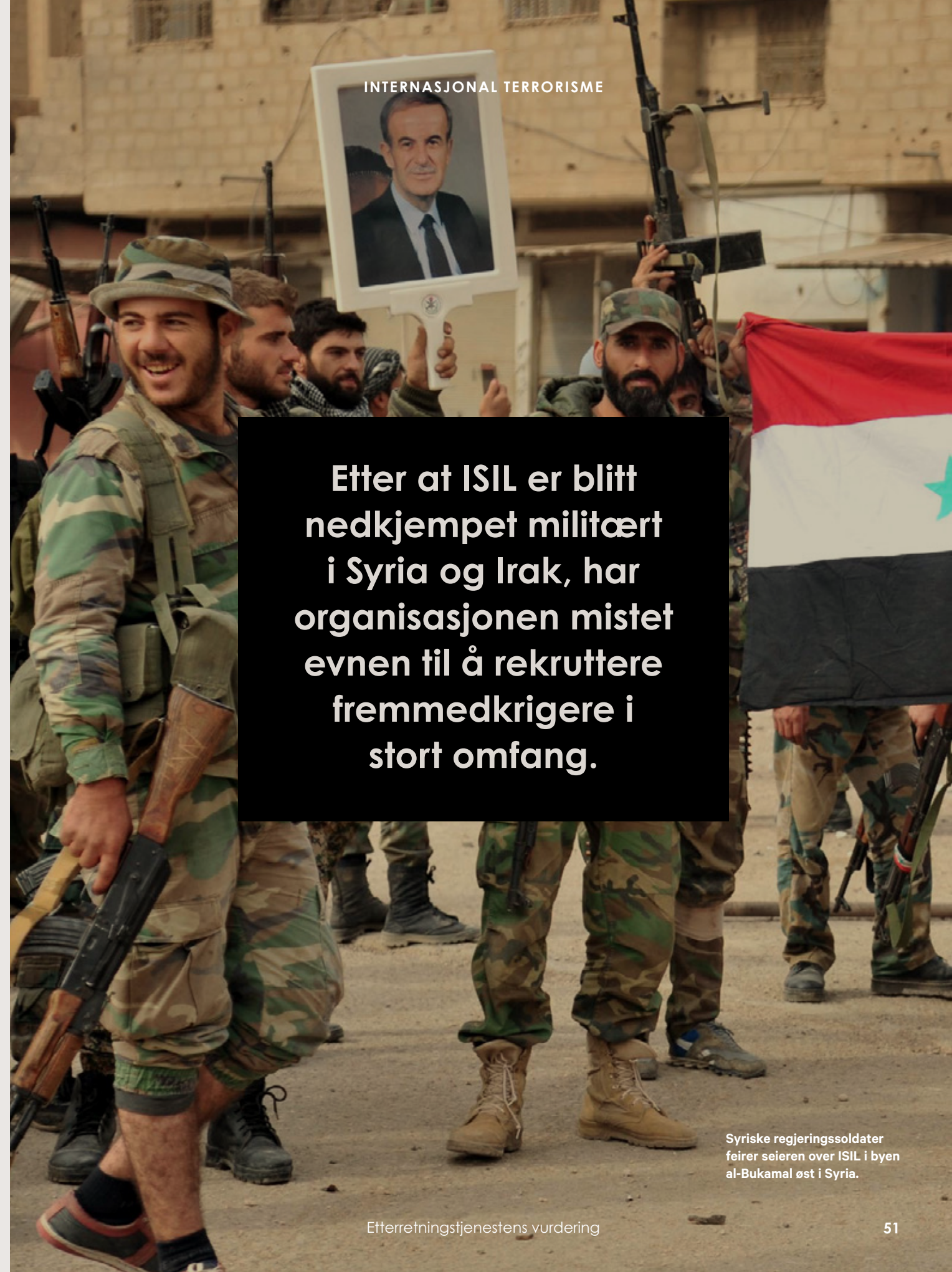
Representanter fra nødetatene på stedet der en lastebil krasja inn i varehuset til Åhléns i Drottninggatan sentralt i Stockholm, og tok livet av fem mennesker inkludert en elleve år gammel jente.

SAMMENDRAG

■ Etter at ISIL er blitt nedkjempet militært i Syria og Irak, har organisasjonen mistet evnen til å rekruttere fremmedkrigere i stort omfang. Tidligere rekruttering og mobilisering vil imidlertid ha effekt i mange år fremover.

■ Fremmedkrigerne i Syria og Irak har opparbeidet seg et nettverk og en kompetanse som vil kunne benyttes av nye grupper. I tillegg vil forestillingen om at ISIL maktet å realisere kalifatet fortsatt kunne inspirere personer i Europa til terrorangrep, primært med enkle midler.

■ Al-Qaida preges av tiår med antiterroriltak, og fremstår i dag som et løst nettverk av filialer fremfor en sentralisert organisasjon. Nettverket tar imidlertid grep for å skape grunnlag for fremtidig vekst. Et viktig element i forberedelsene er å bygge lokale allianser, et prosjekt gruppen trolig vil prioritere fremfor angrep i Vesten.

Etter at ISIL er blitt nedkjempet militært i Syria og Irak, har organisasjonen mistet evnen til å rekruttere fremmedkrigere i stort omfang.

Syriske regjeringssoldater feirer seieren over ISIL i byen al-Bukamal øst i Syria.

Fra protostat til undergrunnsnettverk.

Etter tap av territorier er ISIL i ferd med å omorganisere. Hovedprioriteten i året som kommer vil være å destabilisere områder i Syria og Irak for å sikre gruppens overlevelse og fremtidige vekst. Sekterisk konflikt er et viktig verktøy. Med utgangspunkt i kjerneområdene i Irak og Syria vil ISIL forsøke å rette angrep mot lokale makthavere og vestlige interesser i Midtøsten.

ISIL vil gå fra å kontrollere områder til å bli et undergrunnsnettverk gjemt i den sunnimuslimske befolkningen den tidligere kontrollerte. Selv om overgangen betyr at virksomheten fragmenteres, er det sannsynlig at enkelte sentrale organisasjonsfunksjoner vil overleve, blant dem ekstern angrepsplanlegging og propaganda.

En hovedprioritet for ISIL vil være å destabilisere områder i Syria og Irak. Det er sannsynlig at gruppen vil bruke terrorangrep, likvideringer og trusler for å skape mangel på stabilitet og tvinge sivilbefolkningen til samarbeid i områder organisasjonen tidligere kontrollert.

ISILs viktigste verktøy for å oppnå mangel på stabilitet og derved eget handlingsrom er å skape og nære sekteriske konflikter. Sjiamuslimer står sentralt i fiendebildet, og gruppen fremstiller seg som sunnimuslimenes beskytter. Iran er dermed utpekt som en hovedfiende på linje med USA, Russland, Tyrkia og Saudi-Arabia. ISIL vil forsøke å utnytte spenninger mellom regionale aktører ved å utføre terrorangrep også andre steder, og mot vestlige og russiske interesser i Midtøsten.

«Det er sannsynlig at ISIL vil kunne trekke på eksisterende midler i lang tid, og dermed kunne dekke ressursbehovet til et undergrunnsnettverk.»

ISIL arbeider med å sikre sine finansielle reserver. Inntektene er blitt kraftig redusert siden 2015, men tap av territoriell kontroll betyr også at utgiftene til statsbyggingssprosjektet er blitt mindre. Det er sannsynlig at ISIL vil kunne trekke på eksisterende midler i lang tid, og dermed kunne dekke ressursbehovet til et undergrunnsnettverk.

Det er lite sannsynlig at ISILs geografiske midtpunkt vil flyttes bort fra Syria og Irak. Den øverste ledelsen har både bakgrunn fra og sterke maktpolitiske interesser i Irak og Syria. Dersom ISIL lykkes i å skape destabiliserte friområder rundt grensen mellom Syria og Irak, vil ledelsen fore-

trekke en lokalisering der. Det er likevel sannsynlig at ISIL vil bevare nettverk utenfor kjerneområdene i Syria og Irak, særlig i Afghanistan, Sinai og Libya. Selv uten territoriell kontroll, er nettverkene viktige for at ISIL skal kunne fremstå som en global organisasjon. ISIL vil imidlertid neppe investere betydelige ledelsesressurser eller finansielle ressurser i nettverkene, men i stedet yte ideologisk og propagandamessig støtte.

Terrortursslen mot Europa vedvarer.

På lang sikt vil ISILs posisjon som referansepunkt for global jihadisme svekkes. Effektene av tidligere rekruttering og mobilisering vil likevel virke i mange år fremover. På kort sikt vil organisasjonen fortsatt evne å rekruttere og inspirere personer med løsere ISIL-tilknytning til å gjennomføre angrep i Europa. Angrepene vil primært gjennomføres med enkle midler av personer allerede bosatt i Europa.

ISILs omfattende ideologiske mobilisering og rekruttering i perioden 2014–16 gjør at terrortrusselen mot Europa vil bestå i mange år. Antallet mennesker som er blitt eksponert for voldelig ekstremistisk propaganda er stort, også i historisk sammenheng. Ingen annen konflikt i moderne tid har mobilisert et så stort antall fremmedkrigere. ISIL har rekruttert over tre ganger så mange til Syria og Irak i løpet av fem år som den samlede mobiliseringen til støtte for mujahedin i Afghanistan i årene 1979–89. Nettverk av fremmedkrigere fra Afghanistan og andre konfliktområder etter 70-årene har spilt en avgjørende rolle for opprettelsen av flere terrororganisasjoner, deriblant al-Qaida.

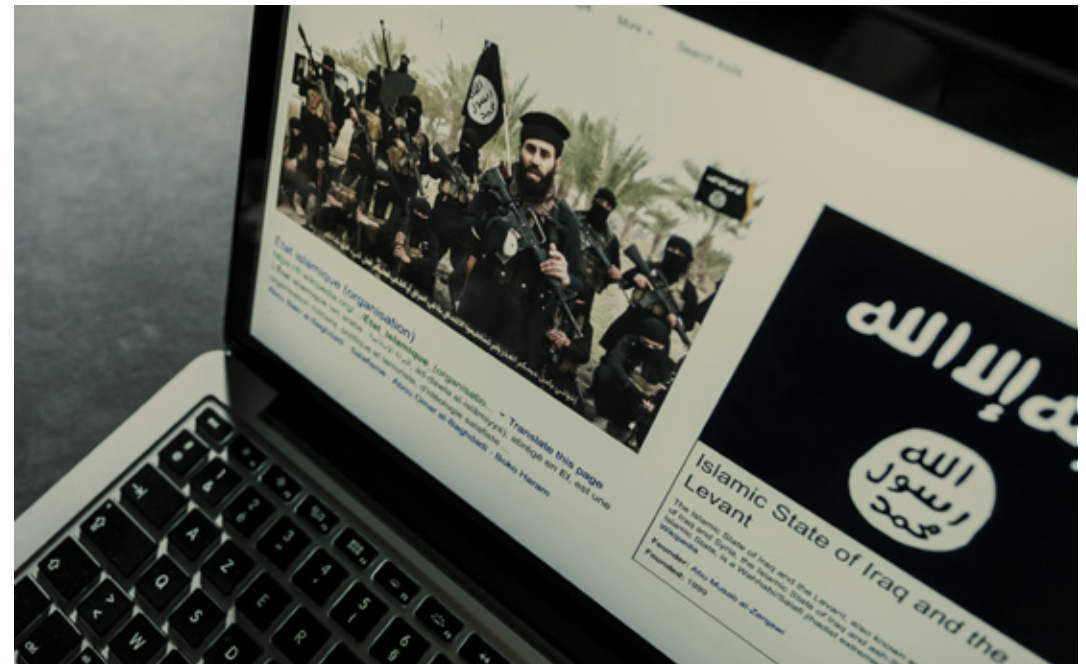
ISIL vil derfor påvirke trusselbildet i Europa i flere år fremover, relativt uavhengig av om kjerneorganisasjonen i Irak og Syria overlever. Nettverk av fremmedkrigere kan også være utgangspunkt for nye terrororganisasjoner. Fremmedgjøring og økende sosioøkonomiske problemer i mange europeiske land vil dessuten gi bedre muligheter til å rekruttere nye støttespillere.

Over tid vil det militære nederlaget og tapet av det såkalte kalifatet redusere gruppens appell i Vesten. Oppslutningen er basert på å få tilhengerne til å identifisere seg med at de deltar i et historisk viktig prosjekt: Å opprette og forsvare et kalifat. Men et ISIL uten territoriell kontroll vil sannsynligvis ikke ha like stor tiltrekningskraft som tidligere, siden utviklingen bryter med nøkkelforutsetningene ISIL selv har etablert; suksess og fysisk tilstedeværelse.

Også i 2018-19 ventes det at ISIL vil evne å inspirere og rekruttere tilhengere i Europa til å gjennomføre relativt enkle terrorangrep. I propagandaen oppfordrer ISIL til terrorangrep mot mål med lav sikkerhet, og beskriver hvordan de kan →

Tre snikskyttere fra De syriske demokratiske styrkene på vei til frontlinjen i al-Dariya-distriktet i Raqqa, Syria.

utføres med virkemidler som stikkvåpen og kjøretøy. To tredeler av terrorangrepene i Europa er blitt gjennomført av europeiske lands egne borgere. Under 20 prosent av gjerningspersonene har bakgrunn som fremmedkrigere, men skadeomfanget blir ofte større når slik erfaring er involvert. Fremmedkrigere som oppholder seg i kjerneområdene i Syria og Irak kan også spille en rolle i å veilede og inspirere støttespillere i Europa, uten selv å delta i angrepene.

«Digital propaganda flyttes dessuten mer og mer over til krypterte kommunikasjonskanaler for å unngå at virksomheten blir avslørt.»

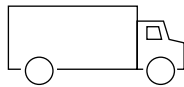
Reiser til og fra ISIL-kontrollerte deler av Syria og Irak vil være begrenset det neste året. Kun et fåtall fremmedkrigere fra Europa har vært registrert til disse områdene siden 2016. Enkelte fremmedkrigere vil imidlertid forsøke å forlate konfliktområdet, og kvinner og barn vil ha større mulighet for å lykkes. Mange fremmedkrigere ventes likevel å bli drept i kamp, siden det vil være vanskelig for ikke-arabiske fremmedkrigere å gjemme seg blant lokale innbyggere når de ISIL-kontrollerte områdene krymper. Som følge av tilbakegangen vil omfanget og kvaliteten på ISILs propaganda bli redusert. Sentrale personer i medieorganisasjonen er drept, og ressursene sterkt begrenset. Selv om den offisielle propagandaen er redusert, er mange tilhengere i en rekke land fortsatt aktive i det digitale rom. Aktiviteten bidrar til at ISIL som merkevare opprettholdes, uavhengig av kjerneorganisasjonen. Digital propaganda flyttes dessuten mer og mer over til krypterte kommunikasjonskanaler for å unngå at virksomheten blir avslørt.

Al-Qaida skaper grunnlag for fremtidig vekst. Al-Qaida er merket av tiår med antiterroriltak og fremstår i dag mer som et løst nettverk av filialer enn en sentralisert organisasjon. Nettverket tar i stedet grep for å skape vekst over en lang tidshorisont. Et viktig element er å bygge lokale allianser, noe gruppen vil prioritere fremfor angrep i Vesten.

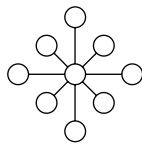
Antiterroriltakene og tapene av viktige ledere har satt sitt preg på al-Qaida. Det sentrale lederskapets posisjon vil forbli svekket det neste året. Dagens leder, Ayman al-Zawahiri, appellerer lite til yngre generasjoner. Osama bin Ladens sønn, Hamza bin Laden, har det siste året fått en mer utadrettet rolle i nettverket, men sannsynligvis vil heller ikke han makte å få en bred appell. Gruppens hovedmål er å ta tilbake rollen som spydspiss i en samlet global militant jihad-bevegelse, og legge til rette for et nytt kalifat. Nettverket tar flere grep for å sikre grunnlaget for fremtidig vekst. Blant annet legges det vekt på å skape gode relasjoner til lokalbefolkningen i de områder der nettverket opererer. For å oppnå folkelig støtte til statsbyggingsprosjektet vil al-Qaida styrke filialene, og søke allianser med lokale grupperinger. Filialen i Syria vil fortsatt være den største. Denne delen har siden 2016 vært igjennom flere endringer for å integrere seg tettere i opprøret mot Assads regime. På kort sikt er det ingen indikasjoner på at al-Qaidas kjerneorganisasjon eller filialene prioriterer å gjennomføre terrorangrep i Vesten. Om forutsetningene endrer seg, kan imidlertid filialer utvikle en slik kapasitet relativt raskt. Videre er det lite sannsynlig at al-Qaida og ISIL vil slås sammen. Enkeltpersoner kan imidlertid gå over til al-Qaida etter hvert som ISIL svekkes, uten at det generelt er noen sammenheng mellom svekkelse av ISIL og styrking av al-Qaida. Sistnevnte vil fortsette å prioritere lokal alliansebygging for på sikt å etablere et kalifat med folkelig støtte.

Enklere angrep

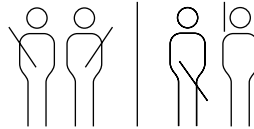
Ingen sammenslåing i sikte

ISIL-angrep vil primært gjennomføres med enkle midler som stikkvåpen og kjøretøy.

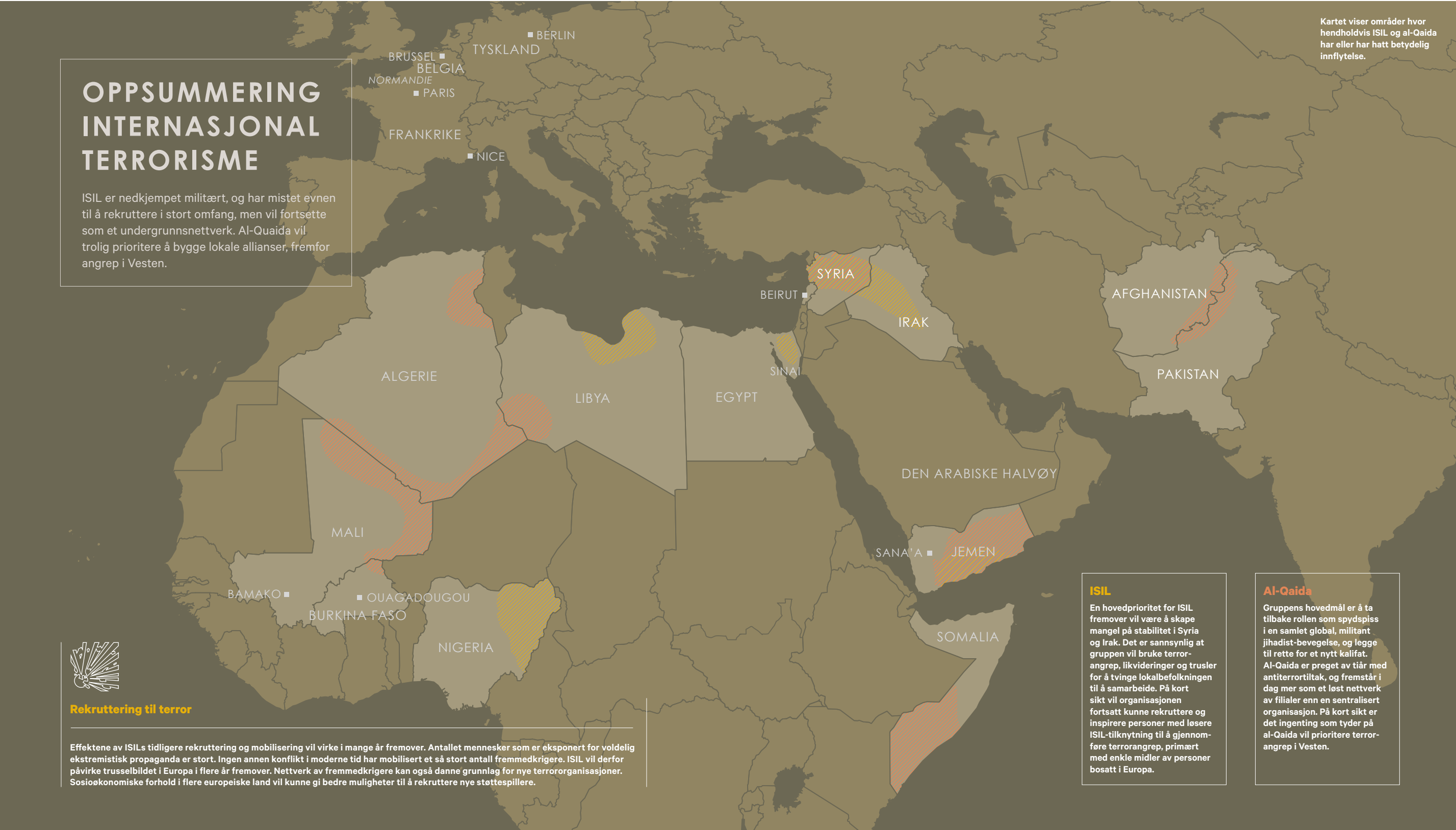
Al-Qaida vil bygge opp sin folkelige støtte, og derfor styrke nettverkets filialer.

På kort sikt er det lite sannsynlig at ISIL og al-Qaida vil bli slått sammen.

Soldater fra den franske hæren patruljerer foran Eiffeltårnet 20. mars 2011 som del av Frankrikes varslingsystem for nasjonal sikkerhet, Vigipirate.

ASIA

Kina viser vilje til å ta en lederrolle i verden. Maktskiftet fra vest til øst vil trolig skyte fart i 2018, og landets marine går mot global rekkevidde. Afghanistan vil fortsatt lide under et styrket Taliban og en svekket regjering.

Kinesiske soldater under en flaggheisingsseremoni på en åpen dag på marinebasen i Hong Kong, Kina.

SAMMENDRAG

■ I Kina er president Xi Jinpings posisjon betraktelig styrket etter 19. partikongress. Under Xi opptrer landet mer og mer som en tradisjonell stormakt, med større vilje til å bruke makt for å fremme sine interesser. I en tid preget av svakere internasjonalt lederskap, viser Kina også økt vilje og evne til å ta en global lederrolle. Det mye omtalte maktskiftet fra vest til øst kan dermed skyte fart det neste året.

■ Som stormakt prioriterer Kina maritim styrke, og landets marine er i ferd med å oppnå global rekkevidde. Det kommende året vil vi se mer kinesisk tilstedeværelse i alle havområder, også nær Norge. Kina tar samtidig steg for å etablere seg som den dominerende sjømakten i Øst-Asia.

■ I Afghanistan blir året som kommer utfordrende for myndighetene. De må prioritere å konsolidere makten i befolkningstette områder, samtidig som mindre strategisk viktige områder må oppgis. Flere angrep kan ventes i Kabul. Samtidig er det lite sannsynlig med fredsforhandlinger mellom et styrket Taliban og en fragmentert og svekket sentralregjering.

Det kommende året vil vi se mer kinesisk tilstedeværelse i alle havområder, også nær Norge.

Kinas forskingsisbryter Xuelong, eller Snødraken, i Arktis.

Xi Jinping, generalsekretær i Kinas kommunistparti, hilser på delegater og deltakere fra hæren og politiet uten stemmerett under den 19. partikongressen.

ASIA

[KINA]

XI JINPING GÅR STYRKET INN I SIN ANDRE PRESIDENTPERIODE.

Kinas leder Xi Jinping har fått en dominerende posisjon i den kinesiske partistaten. Sentraliseringen av makt rundt Xi styrker også Kommunistpartiet, som gjennomfører stadig flere politiske reformer i autoritær retning.

KINA

Den kinesiske nasjon, med en helt ny holdning, står nå høyt og solid i øst,» var Xis budskap til Kommunistpartiets nasjonale partikongress. Kongressene arrangeres hvert femte år, og sender viktige signaler fra Kinas ellers lukkede politiske system. Den siste kongressen ble avholdt 18–24. oktober 2017 og brøt med etablerte politiske normer – særlig ved å gi stor personlig makt til Xi Jinping, Kommunistpartiets leder og Kinas president. Selv om det i flere år har vært tegn til at Xi inntar en mektigere rolle, ble ikke sentraliseringen av makt rundt ham endelig bekreftet før partikongressen.

Sentraliseringen foregår i et samspill mellom Xi og partieliten. Innad i eliten synes det å være enighet om at en sterk leder vil gi et sterkere parti. En enstemmig partikongress stemte derfor Xis navn inn i partigrunnloven. For å understreke enigheten satt også tidligere partiledere ved Xis høyre og venstre side under åpningen av kongressen. Som «prins», det vil si som etterkommer av en av Kommunistpartiets grunnleggere, er Xi trolig personlig motivert for å innta en ny lederrolle som vil styrke partiets makt og sikre dets legitimitet. Hans styrkede posisjon vil gå hånd i hånd med at Kommunistpartiet som helhet utøver mer direkte makt over Kinas økonomi, militære organisering og alle andre deler av det kinesiske samfunnet. Landet går dermed i en mer autoritær retning.

«Utnevelser til lederstillinger under partikongressen viser at det ikke kan utelukkes at Xi vil fortsette som partileder etter 2022.»

Fire milepæler det siste året bekrefter Xis nye og dominerende posisjon i den kinesiske partistaten. Den første kom på et plenums møte i partiets sentralkomité i oktober 2016, da Xi fikk tittelen «partiets kjerne». Den andre milepælen kom da Xi under åpningstalen introduserte en ny nøkkelfrase: «En ny epoke for Kina». De to tidligere epokene i Folkerepublikkens historie har vært knyttet til Mao Zedong og Deng Xiaoping, og for Xi vil en ny epoke likestille ham med disse lederne. En tredje milepæl, og så langt den viktigste, er at frasen «Xi Jinping-tenkning om kinesisk sosialisme i en ny æra» går inn i partigrunnloven. Fjerde milepæl kom få dager etter partikongressen, da det nyvalgte Politbyrået holdt sitt første møte. Dette møtet introduserte et nytt lederskapsprinsipp: «sentralisert og enhetlig lederskap». Xi vil fremover bruke det nye prinsippet som grunnlag for en rekke reformer som ytterligere vil

sentralisere makt rundt toppen av partiet. Kommunistpartiet beveger seg med dette flere steg bort fra kollektivt lederskap, som ellers har preget partiet siden 1980-tallet.

Utnevelser til lederstillinger under partikongressen viser at det ikke kan utelukkes at Xi vil fortsette som partileder etter 2022. Under tidligere partikongresser har en mulig etterfølger kommet til syne i løpet av samlingen. Samtlige av de fem nye personene som går inn i Politbyråets stående komité er over 60 år og dermed for gamle til å ta over for en ny tiårsperiode etter 2022. Det kan imidlertid tenkes at en ny leder befinner seg blant de 25 medlemmene av Politbyrået. Flere av dem er yngre og kan dermed bli inkludert blant neste generasjons toppledere.

I årene frem til 2022 vil Xi Jinpings nye posisjon trolig styrke partiets grep om makten, og dermed bidra til politisk stabilitet i Kina. Før Xi tok over makten i 2012, hadde partiet gått igjennom en turbulent tid med lav beslutningskraft og flere skandaler som spredte seg til offentligheten. I løpet av sin første periode som partileder, har Xi snudd motgang til medgang for Kommunistpartiet, og partiet fremstår i dag som samlet og sterkt. Xi selv er populær også blant vanlige kinesere. Etter 2022 kan derimot Xis sterke posisjon komme til å være en risiko for partiets stabilitet. Når Xi personlig ikke lenger er i stand til å holde på posisjonen han har oppnådd, kan mangel på klare regler og normer for maktoverføring føre til kamp om makten i partiet.

Kina viser vilje til å opptre som stormakt.

Kina er i ferd med å etablere seg som en «tradisjonell» stormakt, og har gått bort fra politikken som la vekt på en lav internasjonal profil. Viljen til å forme internasjonal orden er tydeligere, og gjennom det ambisiøse Silkevei-initiativet søker Kina å knytte til seg andre land og regioner.

2018 vil bli det året Kina for alvor står frem som en internasjonal stormakt. I sin tale til partikongressen i oktober signaliserte Xi Jinping at Kina har lagt bak seg tidligere ledes politikk om å holde en lav internasjonal profil. Talen markerer et vendepunkt i kinesisk utenrikspolitikk. Kina vil framover etablere seg som en mer tradisjonell stormakt, og vise større vilje til å påta seg en lederrolle for å forme internasjonal orden.

Ambisjonene om en lederrolle skyldes to relaterte forhold. For det første mener Kinas ledere at landet er mektig nok til å legge om utenrikspolitikken. Under partikongressen viste Xi til at landet har gått inn i en ny epoke, der Kina ikke bare er rikt, men også i ferd med å bli sterkt. For det andre vurderer Kina USAs internasjonale makt og innflytelse som fallende. Sett fra Beijing har USAs →

sviktende vilje til å vise lederskap etterlatt et tomrom Kina kan fylle.

Kina tar en stadig mer fremtredende rolle i global styring, særlig på det økonomiske området. Det har lenge vært misnøye med vestlige lands makt over internasjonale finansinstitusjoner, og Beijing har etablert institusjoner som er delvis konkurrerende. Kina ønsker også å påvirke reglene for internasjonal handel. Selv om kinesiske ledere var tilbakeholdne i de offentlige uttalelsene sine, ble USAs skrinlegging av den såkalte Trans-Pacific Partnership-avtalen høyst sannsynlig sett på som en symbolsk seier. Landet har i stedet tatt til orde for å opprette alternative frihandelsavtaler i Asia- og Stillehavsregionen. Det arbeides i tillegg for å styrke den kinesiske valutaen renminbi (RMB) som en global handels- og reservevaluta. Valutaen brukes blant annet stadig mer som betalingsmiddel i internasjonal oljehandlet. Målet er å begrense den amerikanske dollarens dominans.

«Kina har også aktivt plassert sine representanter i nøkkelposisjoner i internasjonale organisasjoner, som Interpol, der presidenten nå er kinesisk.»

Det mest kjente globale prosjektet er Silkevei-initiativet (som offisielt er omdøpt til «Belte og vei-initiativet»), Xi Jinpings viktigste utenrikspolitiske prosjekt. Initiativet ble skrevet inn i partigrunnloven under partikongressen i 2017, og har som uttalt formål å knytte land i Asia, Europa, Midtøsten og Afrika tettere sammen gjennom investeringer i infrastruktur. Selv om det så langt er en politisk visjon snarere enn en konkret økonomisk plan, har Kina lykket med markedsføringen. Initiativet styrker bildet av at landet har inntatt en internasjonal lederrolle. På sikt kan initiativet også bidra til at kinesisk investerings- og utlånsvirksomhet økes, noe som igjen styrker Kinas politiske innflytelse, særlig over økonomisk svake stater.

Kinas vilje til å innta en ledende internasjonal rolle, og i noen sammenhenger utfordre USA, er synlig også på andre områder. I 2017 styrket for eksempel landet sitt klimaengasjement, til tross for at USA vil trekke seg fra Paris-avtalen. Kina har også aktivt plassert sine representanter i nøkkelposisjoner i internasjonale organisasjoner, som Interpol, der presidenten nå er kinesisk. Den finansielle støtten til FN-systemet er dessuten økt, og

Beijing viser vilje til å påvirke organisasjonen. Noe av forsiktigheten med å bruke veto-makten i Sikkerhetsrådet er også lagt bort.

Samtidig som Kina fremstiller seg selv som en positiv bidragsyter til global styring, viser landet økt vilje til å fremme sine egne interesser. Det skjer til tross for at aktiviteten bidrar til større friksjon, særlig i nærområdene. Også på denne måten blir Kina en mer normal stormakt. Det tydeligste tegnet finnes i Sør-Kinahavet, der Kina fortsetter å bygge ut omstridte øyer og rev militært. Ved å øke presset mot andre parter i konflikten, har Beijing langt på vei lykket med å dempe motstanden. Kina bruker et bredt spekter av maktmidler overfor andre aktører i Øst-Asia og lykkes med å integrere ulike virkemidler for å maksimere sin innflytelse. Et eksempel er tiden etter at Sør-Korea i juli 2016 besluttet å utplassere et amerikanske missilforsvarssystem. Da ble landet ut-satt for en tilsynelatende koordinert kinesisk kampanje, inkludert nettverksoperasjoner, økonomiske straffetiltak og propaganda.

Innen 2049, som markerer hundreårsjubileet for opprettelsen av Folkerepublikken, skal Kina ifølge Xi Jinping være «en global leder med hensyn til både internasjonal styrke og internasjonal innflytelse». Denne ambisiøse målsetningen vil bidra til å øke spenninger. Kinas nye vilje til å forme internasjonal orden vil særlig bidra til konflikter i forholdet til USA og være med på å styrke rivaliseringen mellom de to stormaktene i årene framover.

Kinas marine oppnår global rekkevidde.

Satsingen på en havgående marinestyrke har gjort Kina til en maritim stormakt. Den kinesiske marinen vil i økende grad dominere nærområdene, og den vil fortsette å demonstrere global rekkevidde. Marinen opptre profesjonelt og ansvarlig utenfor nærområdene, men opptre langt mer selvhevdende i Øst-Asia.

Kina er med andre i ferd med å realisere ambisjonen om en global havgående marine. Det er nå kun USA og Russland som har marinestyrker som kan sammenliknes med Kinas. Gjennom to tiår har landet styrket seg maritimt for å beskytte sine økende globale interesser og etablere seg som en dominerende aktør i Øst-Asia. Satsingen gir betydelig avkastning, og marinen (PLAN) fortsetter å styrke seg, både kvantitativt og kvalitativt.

Den første permanente oversjøiske militærbasen ble åpnet i Djibouti 1. august 2017. Av kinesiske myndigheter omtales basen som et militært forsyningsanlegg, som skal støtte oppunder anti-piratoppdrag og FN-operasjoner, og dessuten beskytte handelsruter til havs. Kina bygger

samtidig flere sivile havner i Det indiske hav. Havnene er ikke tradisjonelle marinebaser, og Kina vil trolig forsøke å bruke dem til å etablere forsyningsavtaler for marinen. Både basen i Djibouti og disse havnene vil støtte opp under marinens globale rekkevidde. PLANs tilstedeværelse utenfor Kinas nærområder har for øvrig vært rekordhøy i 2017. I august var marinen på samme tid til stede med fartøysgrupper i henholdsvis Middelhavet, utenfor Djibouti, i Aden-bukta på anti-piratoppdrag og i Østersjøen.

Kina ønsker å vise fram sin evne til å operere utenfor nærområdene og opptre som en maritim stormakt. I tillegg ønsker landet å høste erfaringer fra kontakt med andre lands marinestyrker og trene sine mannskaper. Marinen er videre opptatt av å styrke omdømmet sitt, blant annet gjennom å demonstrere for omverdenen at den kan operere profesjonelt og trygt.

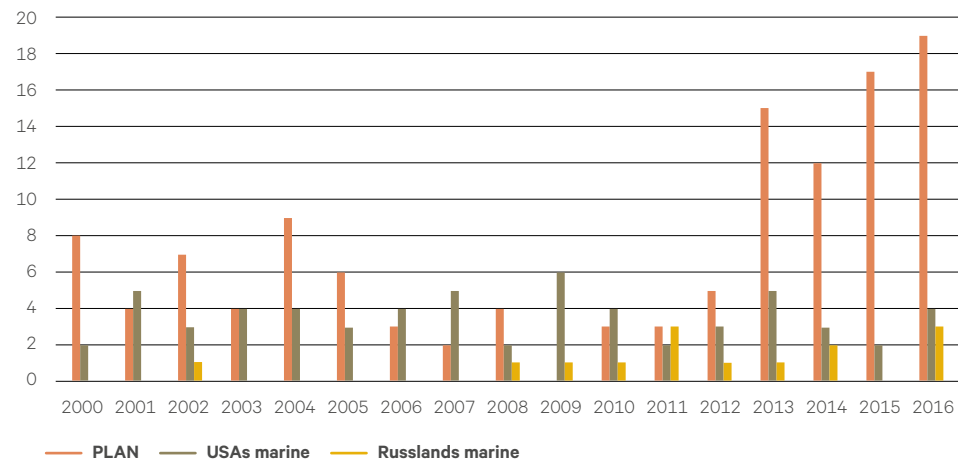
Samtidig som marinen øker sin globale tilstedeværelse, tar Kina steg mot å etablere seg som den viktigste maritime aktøren i Øst-Asia. Antallet, og kvaliteten på, nye fartøyer gjør det vanskelig for andre aktører å holde følge. I nærområdene bruker marinen mye ressurser på trening, inkludert regelmessig testskyting av missiler.

Marinen samvirker også med styrker fra fastlandet, hvor flyvåpen, missilstyrker og andre støtteelementer ofte deltar i fellesøvelser. Om dagens utvikling fortsetter, vil PLAN i løpet av ti år være nær å oppnå dominans i sine nære farvann i fredstid.

I nærområdene benytter Kina seg i tillegg av kystvakten og en organisert milits satt sammen av fiskere og andre sjøfolk. Disse mannskapene deltar ofte i spente situasjoner i Sør- og Øst-Kinahavet, samtidig som PLAN følger situasjonen fra utkanten. Det langt mer selvhevdende handlingsmønsteret i nærområdene skyldes at landet ser seg omringet av potensielt fiendtlige aktører, og at Beijing ønsker å sikre sine interesser i konfliktene i Sør- og Øst-Kinahavet. Den selvhevdende linjen vil vedvare og forsterkes i årene fremover.

Kina vil fortsette å bygge ut sin maritime styrke, både i nærområdene og globalt. Marinen er i vekst, og militærmaktens reformer gir den større plass enn tidligere. Landet vil fortsette å øke tilstedeværelsen på alle verdenshav. Xi Jinping uttalte til Folkekongressen at Kina skal ha en militærstyrke i verdensklasse innen midten av århundret. I så fall må PLAN kunne måle seg med USAs marine i god tid før dette.

Nye moderne overflatefartøy satt i tjeneste
(Jagere, fregatter, korvetter, + større landingsfartøy og forsyningskip)

Et medlem av de afghanske sikkerhetsstyrkene etter et selvmordsangrep mot en politistasjon i Kabul.

ASIA

AFGHANISTAN

Taliban vil styrke sin militære og sivile posisjon det kommende året. Primært vil organisasjonen utvikle kontrollen i rurale områder og i økende grad etablere statslignende institusjoner. Hensikten er å styrke innflytelsen over befolkningen, sikre eget inntektsgrunnlag og øke bevegelsens legitimitet. Afghanske myndigheter vil derfor bli tvunget til å prioritere kontroll i de viktigste befolkningssentrene. De afghanske sikkerhetsstyrkene vil fortsatt gå gjennom omfattende reformer, der særlig spesialstyrkene og luftforsvaret blir prioritert. Sikkerhetsstyrkene vil hindre Taliban i å utfordre myndighetenes kontroll i de viktigste befolkningssentrene – inkludert Afghanistans fem regionale maktsentra; byene Kabul, Jalalabad, Herat, Kandahar og Mazar-e Sharif.

Til tross for disse tiltakene vil sikkerhetssituasjonen være utfordrende også i disse byene. I Kabul vil både Taliban og ISKP, ISILs filial i Afghanistan, fortsette å gjennomføre terrorangrep. I løpet av januar har det blitt gjennomført flere angrep i byen, inkludert et angrep på Intercontinental Hotel hvor 22 mennesker ble drept, og et angrep utført med en ambulanse som krevde mer enn 100 menneskeliv i en del av byen med flere regjeringsbygg og ambassader. Også andre viktige afghaniske byer har blitt rammet av terrorangrep. I januar ble Redd Barnas kontor angrepet i Jalalabad øst i Afghanistan.

Fredsforhandlinger mellom afghanske myndigheter og Taliban er lite sannsynlige i 2018. Som følge av den militære fremgangen venter Taliban å styrke sin forhandlingsposisjon overfor regjeringen ytterligere. Videre vil Taliban sannsynligvis kreve at det skal foreligge en avtale for å utvikle det internasjonale militære nærværet i Afghanistan før de er villige til å forhandle med regjeringen. Den afghanske regjeringen fremstår på sin side som splittet av intern maktkamp, og er lite villig til å ta politisk risiko ved offentlige freds- og forsoningssamtaler med Taliban.

«Som følge av den militære fremgangen venter Taliban å styrke sin forhandlingsposisjon overfor regjeringen ytterligere.»

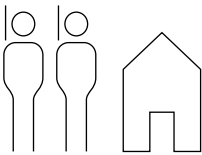
[AFGHANISTAN]

FRA OPPRØRSBEKJEMPELSE TIL FORSVAR AV STRATEGISKE OMRÅDER.

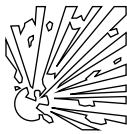
I 2018 kommer myndighetene i Kabul til å måtte senke ambisjonen om territoriell kontroll utenfor de store befolkningssentrene. Flere innen den afghanske regjeringen vil trolig erkjenne at forhandlinger med Taliban er nødvendige, men det er ikke sannsynlig at slike forhandlinger vil begynne i 2018.

En krevende situasjon

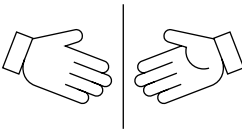
Taliban vil styrke sin stilling i året som kommer:

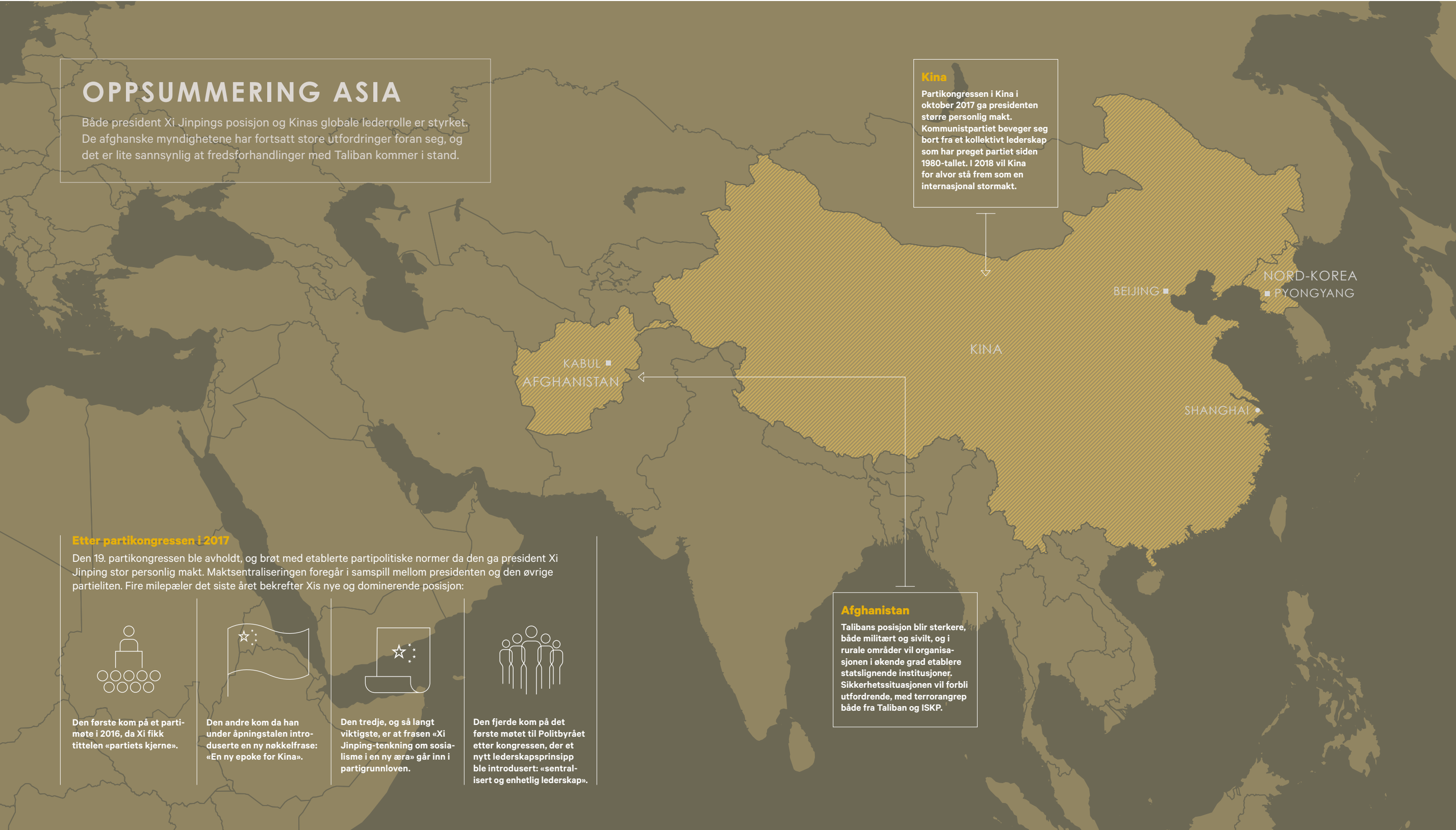
Taliban vil i økende grad etablere statslignende institusjoner i rurale strøk.

Taliban og ISKP vil fortsette å gjennomføre terrorangrep i Kabul.

Det vil sannsynligvis ikke gjennomføres fredsforhandlinger i 2018.

MASSEØDELEGGELSESVÅPEN

Selv om Iran overholder atomavtalen, er det grunn til å stille spørsmål ved landets langsiktige intensjoner. Nord-Korea opptreer stadig mer selvsikkert, og kaller seg en atommakt. Utplasseringen av missilforsvar i Sør-Korea fører til at Kina satser sterkere på sitt missilprogram.

Oppskytingen av det nyutviklede interkontinentale ballistiske missilet Hwasong-15 fra en ukjent by i Nord-Korea.

SAMMENDRAG

■ Iran overholder og ønsker å opprettholde atomavtalen. Det sivile atomprogrammet bidrar imidlertid til at landet beholder en kjernefysisk terskelkapasitet. Samtidig fortsetter innsatsen for å utvikle ballistiske missiler. Missiler med lengre rekkevidde er egnet til å bære kjernevåpen, og satsingen sår dermed tvil om Irans langsiktige intensjon bak atomavtalen. Kina har utviklingsprogrammer innen hele spekteret av missilsystemer med kort til lang rekkevidde. Utplasseringen av missilforsvar (THAAD) i Sør-Korea i 2017 skapte stor misnøye i Beijing, og bidrar til å styrke den store satsingen på missiler.

■ Etter en kjernefysisk test og flere missiltester siste år, inkludert flere tester av interkontinentale ballistiske missiler, opptrer Nord-Korea mer selvsikkert og utfordrende. Tross sterkere sanksjoner, ventes Nord-Korea å gjennomføre ytterligere tester. Kim-regimet har erklært at landet har kjernefysiske stridshoder til mellomdistansemissiler og at Nord-Korea nå er å anse som en atommakt.

■ Russland ventes å overholde forpliktelsene i Nye START-avtalen, som begrenser antall utplasserte stridshoder og leveringsmidler. Russland utvikler imidlertid flere avanserte missilsystemer og utfordrer dermed INF-avtalen.

Kim-regimet har erklært at landet har kjernefysiske stridshoder til mellomdistansemissiler og at Nord-Korea nå er å anse som en atommakt.

Interkontinentale ballistiske missil under en storslagen militærparade som markerte 70 årsjubileet for opprettelsen av Den koreanske folkearméen, på Kim Il-sung-plassen i Pyongyang

Iran overholder atomavtalen, men fortsetter programmet for langtrekkende missiler. Det overordnede målet med atomavtalen er å begrense Irans evne til å bygge kjernevåpen. Med avtalen har Iran fått internasjonal aksept for å drifte et begrenset, sivilt atomprogram. Sentrale, sensitive virksomheter knyttet til atomprogrammet får fortsette, om enn i redusert omfang. Iran både overholder avtalen og ønsker å videreføre den.

Situasjonen kompliseres av at Iran de siste to årene gjort betydelige fremskritt i utvikling, testing og produksjon av ballistiske missiler. Missilene øker muligheten til å kontrollere og true militær og sivil skipstrafikk i Hormuz-stredet, i tillegg til andre mål i regionen. Et nytt operativt korttrekkende missilsystem har i løpet av 2017 blitt faset inn i det iranske forsvaret. Flere missiler av denne typen ble avfyrt mot ISIL-mål i Øst-Syria i juni 2017.

«I det kommende året blir det viktig for det iranske regimet å signalisere at det ikke vil inngå kompromisser rundt sin evne til å avskrekke.»

De langtrekkende missilene kan nå både Israel og andre mål i regionen, inkludert NATO-land, fra posisjoner dypt inne i Iran. Regimet bruker mye ressurser på å forbedre disse kapasitetene, og på sikt kan Iran utvikle missil-systemer med vesentlig lengre rekkevidde.

I det kommende året blir det viktig for det iranske regimet å signalisere at det ikke vil inngå kompromisser

rundt sin evne til å avskrekke. De omfattende missil-programmene vil videreføres samtidig som Iran opprettholder sin kjernefysiske kompetanse. Når begrensningene i atomavtalen løper ut, kan derfor Iran på lang sikt utvikle langtrekkende missiler som er velegnet til å levere kjernefysiske stridshoder. Denne muligheten sår tvil om Irans langsiktige intensjon bak atomavtalen.

Kina styrker missilsatsningen ytterligere. Kina har utviklingsprogrammer innen hele spekteret av missilsystemer, fra kort til lang rekkevidde. Den store satsingen på missiler skyldes blant annet misnøye med utplasseringen av missilforsvaret THAAD i Sør-Korea i 2017.

Kina er verdens tredje største kjernevåpenmakt etter USA og Russland, og drifter svært omfattende missilprogrammer. Kina styrker sin posisjon som kjernevåpenmakt med nye strategiske kapasiteter på vei inn. Den kjernefysiske opprustningen er moderat og tilstrekkelig for å sikre landet en troverdig kjernefysisk avskrekking. I 2016 fikk Kinas strategiske rakettstyrker økt sin status, fra våpengren til selvstendig forsvarsgren. En moderat økning i størrelsen på de kjernefysiske styrkene vil fortsette, men Kina forventes å holde fast ved sin ikke-førstebruksdoktrine.

Beijing motiveres hovedsakelig av at amerikanske våpenprogrammer rustes opp og moderniseres, inkludert missilforsvar og konvensjonelle høypresisjonsvåpen, og av USAs tilstedeværelse og sikkerhetsgarantier til land i Øst-Asia. Kina både oppgraderer og utvikler nye missil-systemer, både kjernefysiske og konvensjonelle.

Gjennom det militære moderniseringsprogrammet vier Kina også store ressurser til å utvikle nye konvensjonelle, ballistiske missiler til bruk mot land- og sjømål →

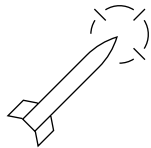
De iranske ballistiske missilene Sejil og Qadr H ble stilt ut på Baharestan-plassen i forbindelse med den iranske forsvarsuka i Teheran.

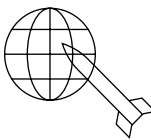
Russlands nye mobile interkontinentale ballistiske missil RT-2PM Topol på utstilling under Det internasjonale militærtekniske forumet i Moskva.

Overholder atomavtalen

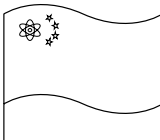
Men hva skjer på sikt?

Et nytt korttrekkende missilsystem er faset inn i det iranske forsvaret.

De langtrekkende missilene kan nå både Israel og NATO-land.

Kina er verdens tredje største kjernevåpenmakt, og styrker sin posisjon.

i regionen. For eksempel har Kina utplassert en massiv missilstyrke som kan brukes mot Taiwan i en eventuell konflikt. Med ballistiske sjømålsmissiler ønsker kineserne også å hindre den amerikanske marinen i å gripe inn i en eventuell konflikt. De nye missilkapasitetene er med å tippe maktbalansen i regionen i Kinas favør.

Nord-Korea fremstår som en reell kjernevåpenmakt.

Etter en kjernefysisk test og flere missiltester siste år, inkludert flere tester av interkontinentale ballistiske missiler, opptrer Nord-Korea mer selvsikkert og utfordrende. Sterkere sanksjoner vil neppe få Nord-Korea til å avstå fra ytterligere tester. Kim-regimet har erklært at landet har kjernefysiske stridsoder til mellomdistansemissiler og at landet nå er er å anse som en kjernevåpenmakt.

Nord-Korea gjennomførte i september 2017 en vellykket test av noe som mest sannsynlig var en avansert termokleær bombe. Dermed behersker regimet trolig fusjonsteknologien som brukes i kjernevåpen. Med en sprengkraft større enn 200 kilotonn, kan Nord-Koreas fremtidige stridsoder ligne på anerkjente kjernevåpenstaters moderne våpen. Nord-Korea vil dermed få en betydelig økt evne til å ødelegge regionale mål, noe som gjør landets avskrekkingsevne mer troverdig. Landet kan trolig være i stand til å montere termokleære stridsoder på enkelte av sine missiler i nær framtid. Nord-Korea vil likevel ha behov for å forbedre egenskapene til bomben, og kan derfor komme til å gjennomføre flere prøvesprengninger.

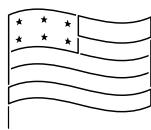
Regimet viderefører også satsingen på missiler, og er nå i testfasen med sitt første interkontinentale ballistiske missil, ICBM. Ambisjonen er å lage et langtrekkende missilsystem som kan nå det amerikanske fastlandet. Nord-Korea forventes å gjennomføre ytterligere tester av missilsystemet over en femårsperiode, der missilene ventes å bli innfaset i militærstrukturen. Utviklingen i programmet og testene i 2017 viser imidlertid at regimet i en krisesituasjon vil kunne ta i bruk en mindre pålitelig ICBM.

Det nordkoreanske regimet har investert betydelige ressurser i kjernevåpen- og missilprogrammene, og har erklært at landet er en kjernevåpenmakt. Kjernevåpnene er Kim-regimets fremste garanti for overlevelse og stabilitet, og hovedfunksjonen er følgelig å avskrekke aktører som truer dette. Trolig vil Nord-Korea også bruke sine kapasiteter til å sette amerikanske sikkerhetsgarantier til Japan og Sør-Korea på prøve. Regimet forsøker også å presse amerikanerne til å begrense sitt nærvær i regionen. Kjernevåpnene og den øvrige militære atomteknologien vil dermed sannsynligvis ikke kunne forhandles bort.

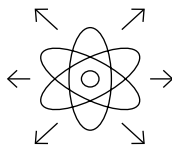
Nord-Koreas opprustning gir flere utfordringer. Risikoen øker for at missil- og kjernevåpenteknologi vil kunne spres. Videre kan en effektiv avskrekkingsevne gjøre Nord-Korea mer risikovillig, særlig overfor Sør-Korea. Regimet kan vurdere at de nye evnene gjør landet mindre utsatt for gjengjeldelse etter provokasjoner. En førstebruksdoktrine gjør at Nord-Korea kan true med et begrenset kjernefysisk angrep mot en motstander som vil bruke våpenmakt. Nord-Koreas kjernevåpenprogram forsterker dessuten våpenkapløpet som utspiller seg i Asia- og Stillehavsregionen.

Nord-Korea utfordrer

Har gjennomført flere missiltester:

Ambisjonen er å kunne nå det amerikanske fastlandet.

Med Nord-Koreas opprustning øker faren for at teknologien spres.

I Russland fortsetter kjernevåpen å ha høyeste prioritet i militærmakten.

Nord-Koreas leder Kim Jong un forteller om et atomvåpenprogram sammen med Ri Hong sop (nummer to fra venstre) og Hong Sung mu (til høyre).

Russland styrker missilkapasitetene.

Russland ventes å overholde forpliktelsene i Nye START-avtalen, som begrenser antall utplasserte stridsoder og leveringsmidler definert som strategiske. Russland utvikler imidlertid flere avanserte missilsystemer og utfordrer INF-avtalen.

I februar 2018 implementeres målene i Nye START-avtalen som setter begrensninger på Russlands og USAs strategiske kjernevåpen. Avtalen regulerer hvor mange utplasserte stridsoder og leveringsmidler Russland og USA kan besitte. Selv om antallet utplasserte russiske stridsoder de siste årene har ligget høyere enn begrensningen på 1550, ventes det at landet vil holde seg til avtalen og datoen for implementering. I tillegg har Russland et betydelig antall ikke-strategiske kjernevåpen som ikke er underlagt noen avtale om rustningskontroll.

Flere momenter gjør samtaler om rustningskontroll med Russland vanskelig. For det første er Russland sterk motstander av et vestlig missilforsvar. Missilforsvaret oppfattes ikke som en direkte militær trussel i dag, men Russland mener det påvirker den strategiske kjernefysiske maktbalansen og dermed på lang sikt kan ramme landets avskrekkingsevne.

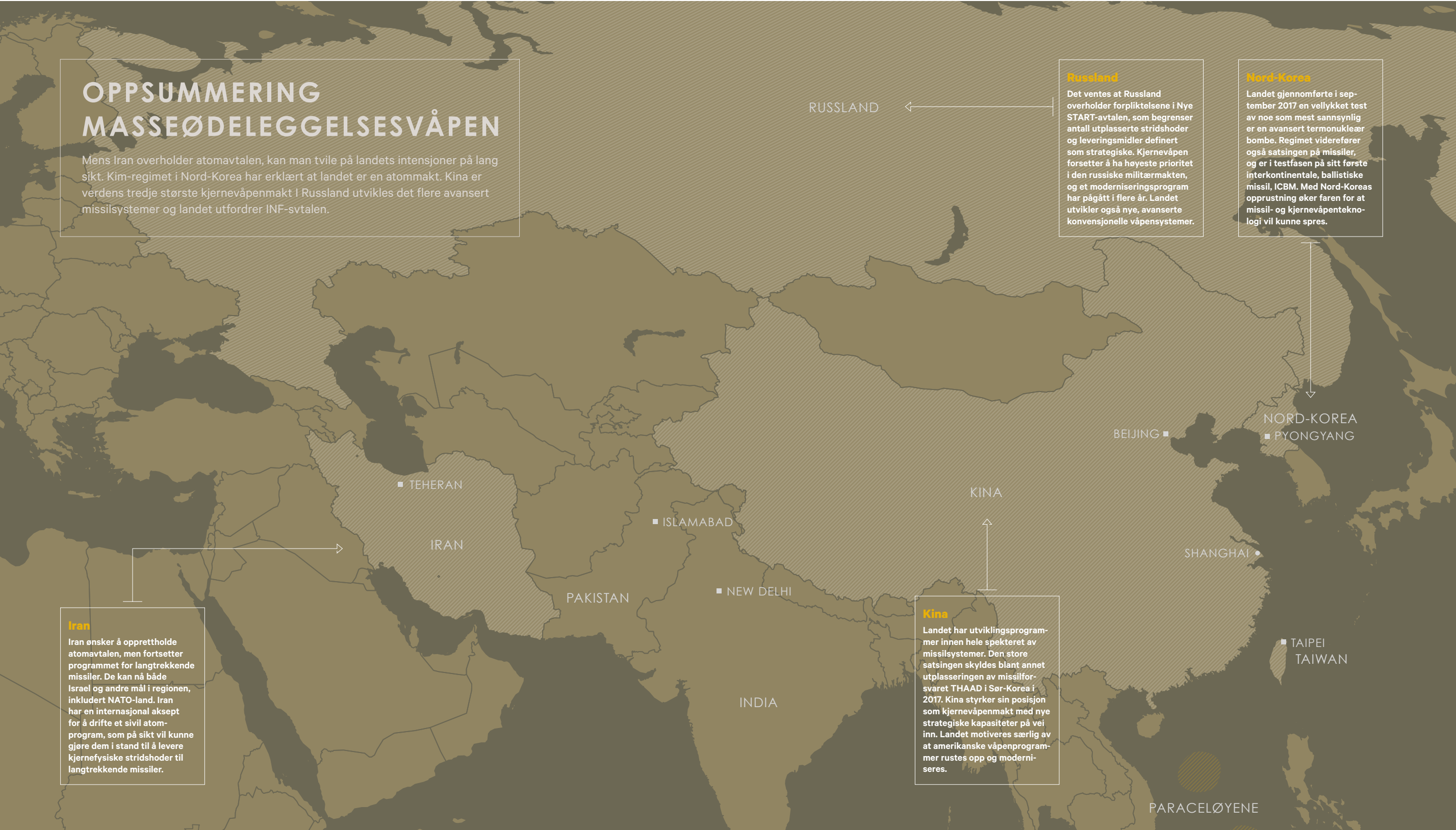
For det andre hevder Russland at et strategisk missil-

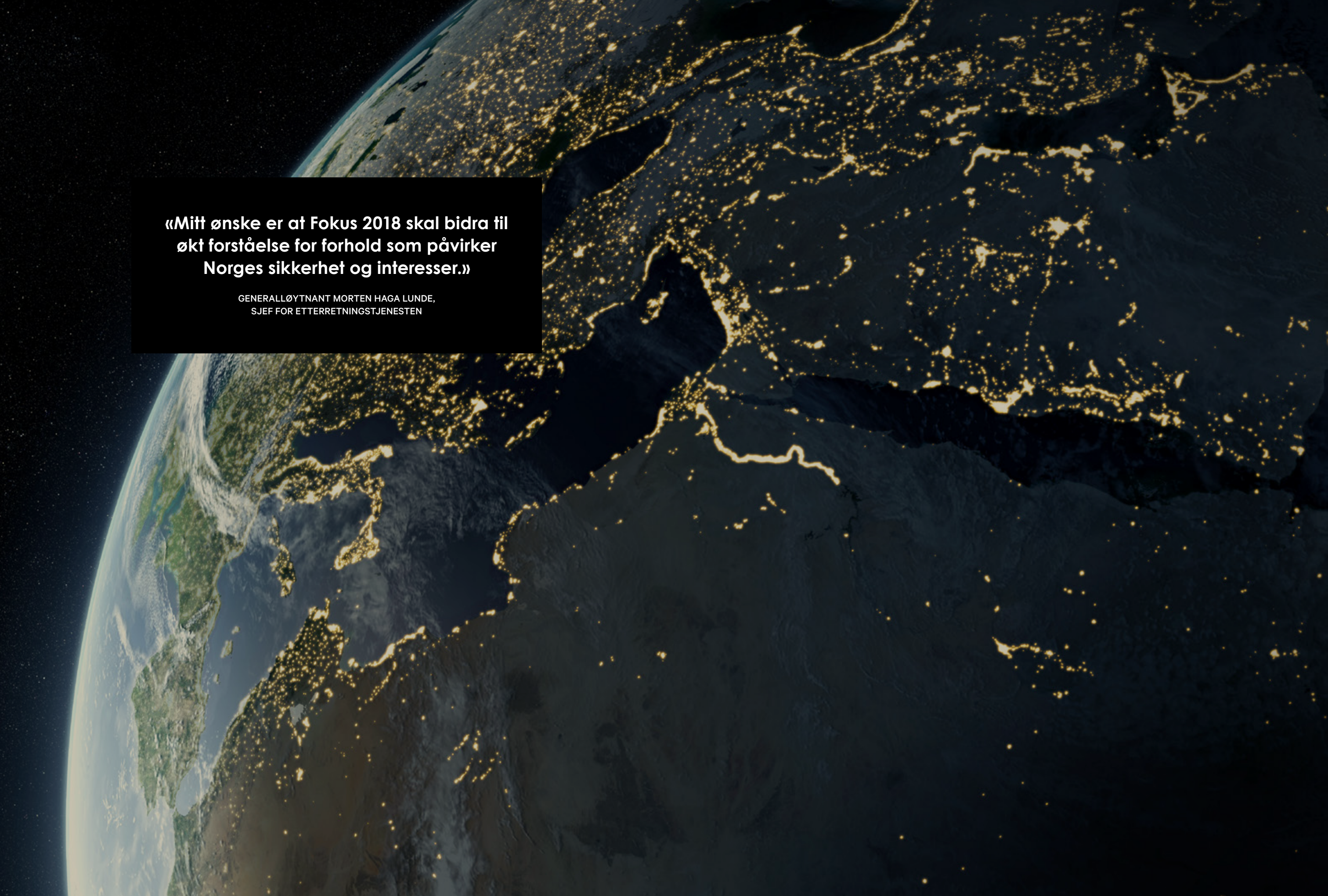
forsvarssystem kan konverteres og benyttes som angrepsplattform. Russland mener dermed at det er i strid med rustningsavtalen om mellomdistansemissiler, den såkalte INF-avtalen mellom Russland og USA. Det er imidlertid uklart hvorvidt denne innvendingen reflekterer en genuin bekymring, eller om den kun benyttes politisk som svar på amerikanske anklager om russiske brudd på INF-avtalen.

For det tredje vil ikke Russland gi avkall på sine taktiske kjernevåpen så lenge landet anser NATO som konvensjonelt overlegen. Russland er særlig bekymret for de amerikanske planene om et såkalt «Conventional Prompt Global Strike»-system, det vil si konvensjonelle presisjonsvåpen med global rekkevidde.

Russland krever at en ny nedrustningsavtale må ta høyde for vestlig missilforsvar og langtrekkende konvensjonelle presisjonsvåpen. I tillegg mener Russland at INF-avtalen er utdatert og lite relevant, mye fordi en rekke land i Asia og Midtøsten har mellomdistansemissiler i INF-kategorien.

Kjernevåpnene fortsetter å ha høyeste prioritet i den russiske militærmakten. Russlands moderniseringsprogram for kjernevåpen har allerede pågått over flere år. Det vil fortsette, parallelt med at landet også utvikler nye, avanserte konvensjonelle våpensystemer.

**«Mitt ønske er at Fokus 2018 skal bidra til
økt forståelse for forhold som påvirker
Norges sikkerhet og interesser.»**

GENERALLØYTNANT MORTEN HAGA LUNDE,
SJEF FOR ETTERRETNINGSTJENESTEN

ETTERRETNINGSTJENESTEN